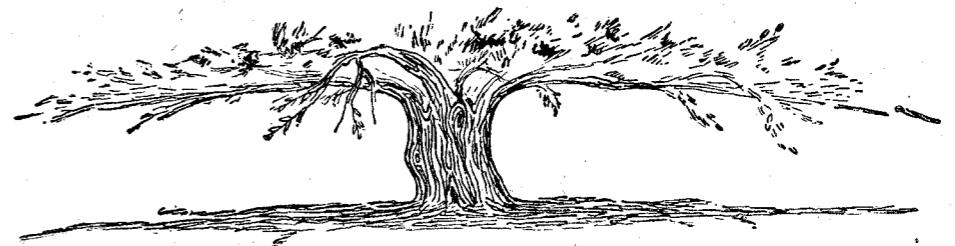

ΕΡΓΟΝ ΦΡΑΝΤΖ ΣΤΟΥΚ

Η ΣΦΙΓΞ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'
31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1903

ΔΙΑΒΑΤΗΣ

Δὲν τὸ ἔχγω τὸ θλιβεόδ δρομάκι, πρὸς τὸ βράδν,
Ποῦ ἡ βρύση τον νανούριζε τὴ σιωπῆλή ζώή,
Κι' ἀπ' τὸν κισσό, ποῦ ἐσκάλωντε στὸ σκοτεινὸν ωμάδι,
Τὸ πλημμυροῦσε τῶν πουλιῶν ἡ μονσική προή.

Άλλο δὲν ξέρω ν' ἀγαπῶ μέσ' τὶς πλατείες τὶς ροῦγες,
Παρὰ τὶς γλάστρες τοῦ ἀνοιχτοῦ στὸ φῶς παραθυροῖν,
Τὶς στέργες, ποῦ χιονίζοντε περιστεριῶν φτεροῦγες,
Κι' διπού λέει τὸ σήμαντρον παληὸν καμπαναριοῦ.

Στὸ μονοπάτι ὥρα καλή, ποῦ τὴν πρασινισμένη
Πλαγιὰ τοῦ λόφου ἐτύλιγε κι' ἀνέβαινε τερπνὸ
Τόσο ὕμιορφο, τόσο καλό, θαρσοῦσες πῶς πηγαίνει
Τὴν ἄνοιξη, μὲ τάνθη τον, ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Κι' ἀντὶ νὰ πάῃ στὸν οὐρανό, τὸ παραστρατισμένο,
Μᾶς ἐτραβοῦσε ἡλιόχαρο μέσα στὴ σιγαλιά,
Μᾶς ἔσεργε στὸ τέλος τον, φτωχὸ κ' εὐτυχισμένο,
Κάτω ἀπὸ μιὰν ὀλόανθη λευκὴν ἀμνυγδαλιά.

Μ' ἀπ' ὅλα ἐσύ μ' ἔμάγεψες ἀπ' τὰ μικρά μου χρόνια,
Ὦ! μονοπάτι τῶν στοιχεῖων ποῦ χάνεσαι μακρινά,
Ἄτελειωτο στὴ λαγκαδιά, σκοτεινιασμένο αἰώνια,
Σὰ νᾶσαι ἐκεῖνο πᾶλεγεν ἡ πεθαμένη γρηγά,

Σὰ νᾶσαι ὁ δρόμος, ποῦ ποτὲ δε γρώσει διαβάτη,
Καὶ τάχα στῶν παραμυθιῶν μαράχα τὸν καιρὸν
Τὰ παλληκάρια σ' ἐπεργανά στρατὶ τὸ μονοπάτι,
Νὰ φέρουν στὴν ἀγάπη τους τ' ἀθάνατο νερό....

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

ΜΕΤ' εὐθύνμου διμάδος φίλων ἀπεφασίσαμεν
Μ' ἀνέλθωμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Πίνδου.
Ἀπετελέσαμεν ἐν καραβάνιον καὶ ἐιράπτημεν
πρὸς τὰ ὅρη. Ἐργοτιμήσαμεν τὴν διὰ Καλαμπάκας ὁδὸν ἵνα διέλθωμεν διὰ μέσου τῶν
γραφικῶν δασῶν τοῦ Λοζεστίου καὶ τοῦ Κλινόβου. Ὁτε ἀνέχωρήσαμεν ἐν Καλαμπάκας εἴ-
μεθα πλέον τῶν εἶκοσιν ἵππεων. Οἱ θεσσαλι-
κοὶ ἵπποι εἶνε ρωμαλέα ζῷα ἀν δ' ἐλαμβάνετο
ἡ δέουσα μέριμνα πρὸς βελτίωσιν τοῦ γένους
αὐτῶν, ἀναντιφρήτως ἡ Θεσσαλία. Θ' ἀπέκτα
ἴππους πολὺ εὐγενεστέρους τῶν σημερινῶν.
Ἄλλα καὶ ὡς ἔχουσιν οὗτοι εἶνε ἔξαιρετα ζῷα
ἴπποι διὰ τὴν πεδιάδα καὶ τὰ ὅρη. Διέρχον-
ται μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας τὰς ἐκτεταμένας
πεδιάδας καὶ τὰς ἀπορήμνους ἀτραπούς τῶν
θεσσαλικῶν ὁρέων. Οἱ ἵπποι οὕτοι ἔξυπηρε-
τοῦσι τὴν συγκοινωνίαν εἰς τὰ μέρη ἐκείνα,
ἔνθα οὔτε σιδηρόδρομοι, οὔτε ἀμαξητοὶ δρό-
μοι ὑπάρχουν. Ἐπὶ τῶν ζῷων αὐτῶν διηνύσα-
μεν τὴν ἐπὶ τῶν ὁρέων πορείαν μας. Ὅπεστη-
σαν καὶ ταῦτα τὰς αὐτὰς μεθ' ἥμινων κακούχιας
καὶ ἐπεδείκνυντον πόμονήν, τὴν ὁποίαν ἀμφιβάλλω
ἄν ἄλλου εἴδοντος ἵπποι ἥδυναντο νὰ ἔχουν.

Ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὸ Λαζέστι ἀκο-
λουθεῖ τὸν Πηνειόν, δστις ἐπὶ μίαν καὶ πλέον
ῷραν ἔρρεεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων μας,

κάμινων τὸς μᾶλλον ἰδιοτρόπους καὶ μᾶλλον
ἀνυπόπτους ἐλιγμούς. Εἴκοσάκις διήλθομεν κατὰ
τὸ εὐρύτερον πλάτος του τὸν ποταμόν. Τὴν
ἐποχὴν ταῦτην ἦτο ἀβαθύς, οἵ δὲ ἵπποι μας
μετ' ἀπολαύσεως ἐρούπτοντο εἰς τὸ ψυχρὸν
ὑδωρ του, τοῦ ὁποίου αἱ ρανίδες ἔφθανον
μέχρις ἥμιν. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν ὑπε-
γείροντο ὅρη ὑψηλὰ καὶ δασόφυτα. Η δὲ
κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἦτο πεπληρωμένη δοκῶν.
Εἰς τὰ παρακείμενα δάση ἐνηργεῖτο ὑλοτομία
εὑρυτάνων διαστάσεων, ἀλλὰ τόσον ἀμεθόδως,
ὅτε ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφάς. Αἱ ἀπο-
κοπτόμεναι ἐκεῖ δοκοὶ ρίπτονται εἰς τὸν ποτα-
μόν, τὸ δὲ ορεῦμα φέρει αὐτὰς εἰς τὴν Λάρισ-
σαν ἡ ἀλλαχοῦ, ἔνθα εἶνε δυνατὴ ἡ μεταφορὰ
τῆς ἔντειας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Μεθ' ὅλην
διμοσίας τὴν καταστροφήν, ἦν ὑφίστανται τὰ δάση
ταῦτα, κάτωθεν τῶν ὁποίων οέσι δι ποτάμος,
διασώζουσιν ἀκόμη μέγα μέρος τοῦ φυσικοῦ
αὐτῶν πλούτου, καὶ ἀθάνατος μένει ἡ γραφι-
κότης τῶν κορυφῶν των. Ἐπὶ τῶν ὁχθῶν τοῦ
Πηνειοῦ πλάτανοι φύονται, φοδοδάφναι δὲ καὶ
ἴτει βρέχουσι τὰ φύλλα τῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων
του, ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν ράχεων τῶν βουνῶν δρῦς,
φυγοί, πρῖνοι, χρυσόβιλα, κότινοι καὶ ἐπὶ τῶν
κορυφῶν ἐλάται, εἶναι τόσον πυκναί, τόσον
ῷραίας εἰκόνας παρουσιάζουν, ὥστε συνεχῶς

ἀπέμενον θαυμάζων ὅλα τὰ θέλητρα τῶν ποι-
κίλων σχημάτων, ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν
ὑπερηφάνων δρέων, ὅλην τὴν ἀγριότητα τῶν
ἀποκρήμνων βράχων καὶ ὅλην τὴν προφότητα
τῶν ναπῶν, πληρουμένων κιτρίνων ἀνθέων.

Ἐβαδίζομεν πλέον τὴν ἀνωφέρειαν τὴν ἀ-
γούσαν πρὸς τὸ Λοζέστι, διόπει δασὺ καὶ με-
λανοπράσινον ἔξετείνετο εἰς τὸ βάθος. Καθ'
οδὸν συναντῶμεν χωρίδια ὑπερκείμενα τῶν δ-
δῶν καὶ χάνια μόλις δυνάμενα νὰ μᾶς παρά-
σχουν ὑπόξυνον οίνον. Τὰ δάση ταῦτα ἦσαν
ἄλλοτε τὸ ἐνδιαίτημα ὅλων τῶν ληστρικῶν συμ-
μοριῶν, αἵτινες ἔμαστιζον τὰς ἐπαρχίας ταύτας
τῆς Θεσσαλίας. Τρεῖς ὥρας διήλθομεν οὕτω
τὰς ἐντὸς τῶν δασῶν ἀτραπῶν, μόλις δυνά-
μενοι νὰ διακρίνωμεν εἰς δέκα μέτρων ἀπό-
στασιν τόσον εἶναι πυκνὰ ταῦτα. Περὶ τὴν
δύσιν τοῦ ἥλιου εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Λοζέστι.
Ἀπὸ τῶν κρασπέδων αὐτοῦ ἔξακολουθεῖ ἡ δη-
μοσία διὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὸ Μέτσοβον, μι-
κρὸν δὲ πανδοχεῖον χοησμεύει ὡς σταθμὸς τῶν
ἐκεῖνων διερχομένων καθ' ἐκάστην καραβανίων,
τῶν μεταβαίνοντων εἰς Ἱωάννινα δλίγα λεπτὰ
μακράν τοῦ πανδοχείου ἔγειρεται ἀγροικία ἐν
ῇ διενυκτερεύσαμεν.

Ιδοτοῦ ἀκόμη ἡ ἡδὸς φοδίσῃ τὰς ἀκρας
τῶν ὁρέων, οἵ ἵπποι ἦσαν σεσαγμένοι καὶ πάν-
τες φριδροὶ ἀνεμένομεν τὴν ὥραν τῆς ἐκκινή-
σεως. Τὰ ὅρη καὶ αἱ κοιλάδες ἐφαίνοντο ὡς
σκοτειναὶ σκιαγραφίαι ἀκόμη, μακρὸν δῆκον-
οντοι οἱ κώδωνες τῶν διερχομένων καραβανίων.
Τὰ ταξεδία ταῦτα ἐπὶ τῶν ἥμινων διὰ μέσου
τῶν ὁρέων καὶ τῶν δασῶν, περικλείουσιν ὅλην
τὴν ποίησιν τοῦ παρελθόντος. Εἶναι ἡ πρω-
τογενῆς κατάστασις, καθ' ἥν ἡ ἀτμομηχανὴ δὲν
εἰχε διαταράξει ἀκόμη τὰ δάση καὶ τὰς κοι-
λάδας, αἱ δὲ ἥμινοι εἶναι ἔκει ὅτι εἰς τὴν ἔρη-
μον ἡ κάμηλος. Αἱ νεώτεραι ἔφευρεσις μὲ τοὺς
σιδηροδρόμους των καὶ τὸς αὐτοκινήτους ἀμά-
ξας των ἀνέπτυξαν τὴν κίνησιν, συνετόμευσαν
καταπληκτικῶς τὰς ἀποστάσεις, ἀλλὰ παρέσυρον
διμοσί μετὰ τῆς ταχύτητος αὐτῶν καὶ ἔξηφάνι-
σαν τὴν ποίησιν τῶν πορειῶν καὶ τὰ θέλητρα
τῶν ἀρχαίων ἀποδημῶν.

Ἐκαστος τόπος ἔχει τὴν ἴδιαιτέραν τοῦ ποί-
ησιν ἐν τοῖς ταξειδίοις. Αἱ γερμανικαὶ ταχύ-
δρομικαὶ ἀμάξαι, μὲ τὰ σαλπίσματα τῶν κερά-
των, ἐψάλησαν παρ' ὅλων τῶν ποιητῶν τῆς Γερ-
μανίας, καὶ σήμερον ἀναγνώσκων τις τοὺς στί-
χους τοῦ Οὐλανδ, νομίζει ὅτι ἀκούει ὡς ἀπό-
τινος μυχοῦ τοῦ δάσους, ἔχομένους τοὺς ἥ-

χους τοῦ κέρατος, τοῦ προαγγέλλοντος τὴν ἀφι-
ξιν τοῦ ταχυδρόμου, ἢ αἰσθάνεται τὴν γλυκεῖαν
ἐκείνην μελαγχολίαν τῆς ἀποδημίας ἀγαπημέ-
νης ψυχῆς εἰς χώραν ἔντην, ἡτις στέλλει μέχρις
αὐτοῦ τοὺς σβυνομένους ἥχους τοῦ ταχυδρομι-
κοῦ κέρατος ὡς ὑστατον ἀποχαιρετισμόν.

Καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ Τρόικα μὲ τὸν
Γιαμτούκ τὸν κροταλίζοντα διαρκῶς τὰ λω-
ρία τῆς μάστιγός του, διασχίζει ἀκόμη τὰς ἀ-
περάντους ἐκτάσεις καὶ ἀκούεται τὸ ἀσμα τοῦ
διδηγοῦ της, τὸν ψάλλοντος τὴν χάριν τῶν ἓπ-
πων του καὶ τῆς ἀμάξης του τὴν ἐλαφρότητα.
Ἡ τροικαὶ αὕτη, εἰς παρελθόντας χρόνους δι-
ερχομένη ἀπὸ τὰ χωρία, τόσους πόδους ἐγέννα
φυάνουσα, καὶ τόσας ἐλπίδας ἐσβυνε μὲ τὴν
ἀναχώρησίν της. Μὲ συγκίνησιν ἀνέμενον τὴν
ἀφιέν της αἱ παρθένοι, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς
διφθαλιμοὺς τὴν ἀνέμενον αἱ μητέρες, αἱ προσ-
δοκῶσαι τὴν ἐπάνοδον τοῦ τέκνου των ἀπὸ
τὰς μεμακρυσμένας χώρας, ἔνθα ἔμαχετο, καὶ
μὲ ὅδυρμοὺς ἐπληροῦτο ἡ οἰκία, ὅτε δι Γιαμ-
τούκ ἥρχετο ἄγγελος ψιλοβεδῶν εἰδήσεων. Τὰ δη-
μοτικὰ τραγούδια τῆς Ρωσίας φέρουν εἰς
τὰ στόματα τῶν κατοίκων τῆς Οὐλανδίας, τὰ
αἰσθήματα τὰ διοῖα ἐγέννα ἡ διερχομένη Τρόικα,
καὶ σήμερον ἀκόμη ἀντηχεῖ εἰς τὰς πεδιάδας
ἐκεῖνος τὸ ἀρχαῖον τραγούδι: «Τί κυττᾶς μὲ
τόση λαχτάρα τὸ δρόμο, μακρὰν ἀπ' τὴς γελα-
στὲς φιλενάδες σου; Φαίνεται στὴν καρδιά σου ἐμαζεύθηκε τὸ αἷμα σου, καὶ ἐχλώμιασε
τὸ γλυκὸ πρόσωπό σου. Καὶ γιατί τρέχεις ἀ-
νυπόμονη πίσω ἀπὸ τὰ ἔχη της τροικας, ποῦ
ἐπῆρε τὸ ξανθὸ παλληκάρι;» «Ἐδῶ ὅλοι σὲ κυ-
ττάζουν γλυκά, κάθε παλληκάρι θὰ σ' ἀγαπήσῃ μὲ
τρέλλα, κόρη μου, ποῦ πλέκεις μὲ κόκκινη κορ-
δέλα, τὰ κατάμαυρα σὰν τὴν νύχτα μαλλιά σου.»
‘Αλλ’ ἡ κόρη ἀπολιμωμένη βλέπει χανομένην
τὴν τροικαν, ἡτις ἔλαβε μαζῆ της τὴν εὐτυ-
χίαν της.

“Ο, τι ἦτο ἡ ταχυδρομικὴ ἀμάξα τῆς Γερμα-
νίας, ὅτι ἦτο ἡ τροικαὶ τῆς Ρωσίας, ἦτο ἡ
ἥμινος μὲ τὸν κωδωνίσκον της δι' ἥμας. Εἰς
τὰ πλεῖστα τῆς Ελλάδος μέρη, μένει ὡς ἀνά-
μηνσις ἀπομεμακρυσμένη μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τῶν
δρέων τῆς Πίνδου ἔξακολουθεῖ ἐν ὅλῃ της τῇ
ποίησι τὴν καδωνοφόρος ἥμινος, διερχομένη
τὰ μονοπάτια καὶ παρουσιάζουσα εἰς τὴν ἔρη-
μον αὐτῆς πορείαν τὰς εἰκόνας τοῦ παρελθό-
ντος, προτοῦ ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη καὶ αἱ ἔφευρε-
σεις ἀλλάξωσι τοῦ κόσμου τὴν δψιν. Οἱ ἥχοι
τῶν πωδωνίσκων ἀφύπνιζον εἰς τὴν μνήμην μου,
καὶ παράδοξον συνειδούμὸν σκέψεων, τὰ ωσ-

σικὰ ἀναγνώσματα, τὰ δποῖα ἔτερον τὴν παιδικὴν ἥλικαν μου καὶ προσέπαιζον εἰς τὰ χείλη μου οἱ στίχοι τοὺς δποίους τοσάκις ἔφαλον ἐν χώρᾳ ἔνη, μὲ συντρόφους τοὺς δποίους παρέσυρε πλέον δ χρόνος ἢ δ θάνατος καὶ τοὺς δποίους δὲν θὰ ἔπανθω πλέον.

Οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἵππων καὶ οἱ εὔθυμοι τονθρούσμοι ἀσματίων τῶν συνοδοιπόρων μου ἀπεδίωξαν τὰς μελαγχολικὰς ἀναμνήσεις μου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἥώς ἔγλυκοχάραξεν ὑπερθέμεν τῶν δρέων καὶ ἀκροστόλιζε τὰ μικρὰ τοῦ οὐρανοῦ νέφη μὲ χρυσανγεῖς γραμμάτης τῆς νυκτὸς ἔσβυνον οἱ λύχνοι καὶ περιχαρής ἡ ἡμέρα προέβαλλεν ἀπὸ τὰς παχνοσκεπεῖς κορυφὰς τῶν βουνῶν, κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ Σαιξῆπο. Ἡμεῖς δὲ φαιδροὶ ἔτεροπεμέδα πρὸς τὰς φάρεις τοῦ Κληνόβου, διερχόμενοι ἐν μέσῳ πυκνῶν δασῶν, διαβαίνοντες πότε ποτάμια καὶ πότε ρυάκια, ἀναρριχώμενοι ἐπὶ ἄνωφερειῶν ἐπικινδύνων, ἀναβαίνοντες λόφους καὶ κατερχόμενοι πάλιν εἰς κοιλάδας, διαρκῶς δῆμας ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνῶν δρυῶν καὶ ἀκολουθούμενοι ἀπὸ νερὰ διαυγέστατα, κρημνίζομενα ἀπὸ ὑψης καὶ κατατρώγοντα τὰς φίξας αἰώνοβίων πλατάνων. Εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἡ φύσις εἶναι ἀρχέγονος, καθ' ἄπαν δὲ τὸ μῆκος ὑπάρχουσιν ἀνεξιχνίαστα δάση κατοικούμενα ὑπὸ κάπρων, δορκάδων, λύκων καὶ ἀλωτέκων. Ἀλλ' ἐφ' δόσον ἐπροχωροῦμεν ὑπὸ τοσοῦτον διηγμούμεθα. Οἱ οὐρανὸς ἡτο δοδόχρους ἀκόμη· δ ἥλιος δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ διαλύσῃ τὰ ποικίλα χρώματα, οὐδὲ καθίστατο ὅχληρὸς ὑπὸ τὰ φυλλώματα εἰς τὸ ὑψος ἔκεινο. Τὰ λοιπὰ δένδρα διεκρίνοντα ἀραιότερα πλέον, καὶ μόνη ἡ ἐλάτη, ἡ κομψή, ἡ ποιητικὴ ἐλάτη, ἐφύετο. Ἐφ' δόσον ἐπροχωροῦμεν ὑψηλότερον ἐπὶ τοσοῦτον διηγμούμεθα περιωρίζετο καὶ δ ἀληρ καθίστατο ψυχρότερος. Ἐπὶ ἔξ διολκήρους ὧδας ἀνηρχόμεθα ενρισκόμενοι εἰς ὑψος δ χιλιάδων ποδῶν. Ἡ διηγηκῆς πορεία, ἡ ἀδιάλειπτος διέλασις μαγευτικῶν τοπογραφιῶν, εἶχον ἐπιφέρει τὸν ψυχικὸν ἔκεινον κάματον, καθ' ὃν βιθύζεται τις εἰς σκέψεις καὶ δ νοῦς του περισπᾶται πρὸς ἔτερα ἀντικείμενα. Ἀνεκράτουν τὸν ἵππον μου καὶ ἀφίνα τοὺς ἄλλους νὰ προηγοῦνται.

'Επειθύμουν νὰ μείνω κατάμονος μέσα εἰς τὸ δάσος ἔκεινο. Νὰ μὴ μὲ περισπῆσαι οὐδεμίᾳ φωνῇ ἀνθρωπίνῃ καὶ νὰ μὴ κὲ ἐνοχλῇ οὐδεὶς θόρυβος τοῦ καραβανίου μας. Ἐμεινα μόνος.

Οἱ συνοδοιπόροι μου ενρίσκοντο εἰς μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ ἀπόστασιν, καὶ οὐτως ἀφέθην εἰς τοὺς ἰδίους διαλογισμούς. Ἡ ἐφημία τοῦ δάσους πόσας ἀναμνήσεις δὲν ἀφυπνίζει, πόσα πρόσωπα ἐκλείφαντα δὲν φέρει καὶ πάλιν ἐνώπιον σου! Μέσα ἀπὸ τοὺς κλάδους ἔκεινους μιρφαὶ χαρίεσσαι προέκυπτον κόμαι ξανθαὶ καὶ μελαναῖ, μειδιάματα ροδαλῶν χειλέων, ἀνταύγειαι μελανῶν διφθαλμῶν, φαντάσματα τόσων παρθένων, αἴτινες ἔθελξαν τὴν νεότητά μου καὶ ἔχαμησαν. Ὁτι τὰ ἔτη παρέσυραν εἰς τὸν ροῦν των, ἀνέθρωποι μέσω τῶν κλάδων

καὶ διηρχοτο ἔκειθεν ἡ ζωὴ μου διλόκληρος, μὲ τὰς χαρὰς καὶ τὰς θλίψεις της, καὶ μελαγχολία διεχύνετο εἰς τὴν ψυχὴν μου, δταν ἔβλεπον τὸς ἀτραποὺς τῆς ζωῆς ἢς ἔβαδισα, ἵνα φθάσω ἔκει ἔνθα ἀρχίζει νὰ προσκλίνῃ δ βίος. Ἄ! ἡ ἐφημία τοῦ δάσους δποίας ἀναμνήσεις δὲν ἀφυπνίζει!

Ἡ ὁδὸς ἡκολούθει ἄνωφερής. Ἀνερχόμεθα διαρκῶς μετὰ μικρὸν τὰ δένδρα ἡλαττοῦντο καὶ ἀδενδροι κορυφαὶ διεκρίνοντο πλέον. Ὁ κάματος εἶχε καταβάλει τὸν πάντας. Οἱ ἵπποι περιόρθωτοι καὶ οὗτοι ἡσθμαίνοντο τὸ χαρούσσυνον ἐν τούτοις θέαμα τῶν ἀπορρόγων βράχων, τῶν ἀβύσσων, αἵτινες ἔχαινον πάτωθέν μας, δ ἀγρίως καταπλήσσοντας δὲν ἐπροξένει τὴν πρώτην ἐντύπωσιν καὶ ἥσθιανόμεθα ἥδη πρὸ πολλοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπάντεως. Ἐπὶ δικτὸ δρας μόλις διλίγας στιγμὰς κατήλθομεν τῶν ἵππων μας, πλησίον ποιμνιοστασίου, εἰς δ οἱ φιλόξενοι τσελιγκάδες μᾶς προσέφερον γάλα καὶ γωπὸν τυρόν. Ἀλλὰ μετὰ μικρὰν ἔτι πορείαν ἐφάνησαν αἱ πρῶται οἰκίαι τοῦ Περιλιάγκου, φιλόξενοι δὲ στέγη χωρικοῦ μᾶς ἐδέχημη.

Ἄλλοι ἀνθρώποι οἱ χωρικοὶ τῶν δρέων. Οὐδεμίαν ἔχουσιν διμοιρίτητα πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν καύπων τῆς Θεσσαλίας. Τοὺς διακρίνεις ἔξ ὅλων των. Παράστημα, πνεῦμα, ἥμη, ἔθιμα, χρακτήρ, ἐνδύματα, τὰ πάντα διαφέροντας. Ο δυστυχῆς Καραγκούνης, δ δουλεύων εἰς τοὺς κτηματίας τῆς πεδιάδος, δ ζῶν ὡς κτῆνος, δ κλαίων τὴν μοιραν του, δ μηδεμίαν ἔχων περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ἐλπίδα, ἀπὸ τῶν δρέων τούτων θὰ πνεύῃ ἀέρα ἐλευθερίας, ἀπὸ τοὺς δρεινοὺς τούτους θὰ ἔδη ἡμέραν τινὰ τὴν χειραφεσίαν του. Τοῦτο ἥρχισε νὰ τὸ αἰσθάνεται ἥδη δ κάμπος. Οἱ κάτοικοι τῶν βουνῶν ἥρξαντο κατερχόμενοι πρὸς τὴν πεδιάδα, ἀλλὰ φέροντες μεθ' ἔαυτῶν ὅλην τὴν ἀνεξαρτησίαν, δηλην τὴν ἀνδρικότητα, δηλην τὴν συναίσθησιν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καὶ μὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατακτοῦν ἔδαφος, σχηματίζονται περιφέροντες μεθ' ἔαυτῶν δηλην τὴν ἀνεξαρτησίαν, δηλην τὴν συναίσθησιν τῶν ψυχῶν, ἥντας ψυχάς, ἥντας διαλαλούν τῆς πατρόδοξης τὴν δόξαν, ἥντας χύνουν βάλσαμον εἰς τοὺς πέρον ἔκει ἀλυτρώτους. Ἐπὶ τῶν δρέων ἔκεινων βλέπετε τὴν Ἑλλάδα, τὴν ζῶσαν μὲ τὰς παραδόσεις τοῦ ἀρματωλισμοῦ, τὴν τρεφομένην μὲ τοὺς αὐτοὺς πόθους, μὲ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὰ δποία ἐθρεψαν τοὺς ἄνδρας ἔκεινους οἵτινες ἐθροντοφάνουν μὲ τὸ

Μάννα, σοῦ λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους
[νὰ δουλεύω,
Θὰ πάρω τὸ τουφέκι μου νὰ πά' νὰ γείνω
[κλέφτης,
Νὰ κατουκήσω στὰ βουνά καὶ στὴς ψηλές
[φαχούλες
Νάχω τὸν λόγγον συντροφιά, μὲ τὰ θηριά
[κονβέντα.

Λάβετε τὸ αἰσθῆμα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας, ἡ δποία ἔχειλησει ἀπὸ τοὺς στίχους τούτους, ἔμποτίσατε μὲ αὐτὸ τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων ἔκεινων τῶν κατοικούντων εἰς τὰ δρη, τῶν ἀνατυεόντων τὸν ἀμόλυντον ἀέρα, τῶν βαυκαλιζούμενων μὲ τὸν θροῦν τῆς ἐλάτης, τῶν ἀκουόντων τὸν κεραυνὸν κροτοῦντα παρὰ τὴν καλύβην των καὶ βλέπετε ἀν δ ἀνθρώπος ἔκει δύναται νὰ ὑπάρξῃ δοῦλος. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἔκεινους ἔτηρήθη ἡ ἴδεα τῆς ἔθνικῆς ἐλευθερίας καὶ τὰ δρη ἀντῶν ἔγειναν τὰ ἀπόρθητα φρούρια, ἔνθα ἐφρουρήθησαν ἐπὶ αἰδῶνας οἱ πόθοι τῆς ἀνεξαρτησίας, τὰ δνειρά τοῦ θνικού μέλλοντος, δηρε προέβλεπον χλυκοχαρίζοντας ἐπὶ αἰδῶνας δι δοῦλοι. Ἀλλὰ περιστάσεις ἥλλαξαν σήμερον, ἀλλ' οἱ ἀνθρώποι ἔμειναν οἱ ἔδιοι. Τὰ αὐτὰ τραγούδια εἶναι οἱ διδάσκαλοι των, καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταδιδόμεγα, ζοῦν ἀθάνατα δπως τὰ βουνά ἀπὸ τὰ δποία ἔξηλθον ἥντας ἀναπτερώνουν τὰ φρονήματα, ἥντας ἀνδρικότητα, δηλην τὴν συναίσθησιν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καὶ μὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατακτοῦν ἔδαφος, σχηματίζονται περιφέροντες μεθ' ἔαυτῶν ἔκεινων τὴν ἀνεξαρτησίαν, δηλην τὴν συναίσθησιν τῶν ψυχῶν, ἥντας ψυχάς, ἥντας διαλαλούν τῆς πατρόδοξης τὴν δόξαν, ἥντας χύνουν βάλσαμον εἰς τοὺς πέρον ἔκει ἀλυτρώτους. Ἐπὶ τῶν δρέων ἔκεινων βλέπετε τὴν Ἑλλάδα, τὴν ζῶσαν μὲ τὰς παραδόσεις τοῦ ἀρματωλισμοῦ, τὴν τρεφομένην μὲ τοὺς αὐτοὺς πόθους, μὲ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὰ δποία ἐθρεψαν τοὺς ἄνδρας ἔκεινους οἵτινες ἐθροντοφάνουν μὲ τὸ

καρυοφίλι των δτι ή 'Ελλάς δὲν ἀπέθανεν ὑπὸ τὴν πτέρναν τοῦ κατακτητοῦ, ἀλλ' ἀνέλαμψε μέσα εἰς τὰ λημέρια των. Καὶ δὲν διέσωσε ταῦτα μόνον ἡ Πίνδος· σώζει δῆλην τὴν πάλαι φιλοξενίαν, καὶ οἱ δυτάδες τῶν χωρικῶν ἀνοίγονται νὰ μᾶς δεχθῶσι. Ροδόσαρκοι παρθένοι μᾶς ἔκόμισαν ὕδωρ ἵνα δροσίσωμεν τὰ πρό-

σωπά μας καὶ οἶνον ἵνα βρέξωμεν τὸν λάρυγγά μας. Δὲν ἡσαν βουτημένες στὸ φλουρὶ καὶ στὰ μαργαριτάρια, δῆπος αἱ κορασίδες τοῦ ἄσματος, ἀλλ' ἡσαν ὁραῖαι, ἐνθυτενεῖς, ὑπερήφανοι, γυναικες ἀπὸ τὰς ὅποιας ἔξηλθεν ἡ Δέσπω καὶ ἐδοξάσθη ἡ Χάιδω.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΕΛΔΙΑΝΙΤΗΣ

ΤΟ ΞΕΡΟ ΡΑΒΔΙ

ΤΟΥ χάρισε μιὰ μοῖρα δυὸς χαρίσματα ποὺ μποροῦν νὰ κάμουν μεγάλο ἔνα βασιλέα.

Νὰ μπορῇ νὰ κάμῃ καλὸ στοὺς φίλους του, ἀμα θελήσῃ, καὶ κακὸ στοὺς ἔχθρους του.

Τοῦ ἔδωκε κ' ἔνα ἔροδό φαβόν ἔληπτος καὶ τοῦ εἴτε πῶς θὰ γείνη χλωρὸς καὶ θὰ βλαστήσῃ, ἀν κάμῃ πρόσει ἔχωριστή ποὺ κάθε ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ τὴν κάμῃ.

Μεγάλωνε τὸ βασιλόπουλο, καὶ οἱ φίλοι του διπλὰ εὐτυχισμένοι γιὰ τὴ φιλία του τὸν τριγύριζαν μὲ ἀγάπη.

Ἐχθροὺς δὲν εἶχε, καὶ ἡταν εὐτυχισμένο ποὺ δὲν παρουσιάσθηκε ἀνάγκη νὰ κάμῃ τὸ κακό.

Ο γέρος δ πατέρας του ἔκλεισε ἥσυχα ἥσυχα καὶ εὐχαριστημένα τὰ μάτια του, γιατὶ ἀφίνε σὲ ἀξια κέρια τὸ λαό του.

Ο λαὸς τὸν χαιρέτισε μὲ συγκίνησι γιὰ βασιλέα του, καὶ ὁ Ἰδιος δέχθηκε τὸ στέμμα ἀφοῦ βαθειὰ προσευχήμηκε, γιατὶ πολὺ φοβοῦνταν τὴν ἔξουσία στὰ ἀνθρώπινα χέρια ἔλεγε πάντοτε πῶς εἶνε μαχαῖρι δίκοπο σὲ χεράκια παιδικά.

Ο γέρος σύμβουλός του, τοῦ ἔλεγε πῶς εἶναι καιρὸς νὰ διαλέξῃ μιὰ βασιλοπούλα νὰ ζήσῃ μιὰ ζωὴ γλυκειά, δῆπος ἔζησε δ πατέρας του, καὶ ν' ἀναθρέψῃ τὰ παιδιά του δῆπος ταιριάζει σὲ μιὰ τέτοια δυναστεία.

Μὰ δ βασιλέας ἔτρεμε· τώρα γνώριζε τοὺς ἔχθρους καὶ τοὺς φίλους, ἔβλεπε μὲ τὰ δικά του μάτια μὰ ἡ γυναικα ἀν ἔληγη στὸ πλάγιο του νὰ τὸν θαμβώσῃ καὶ ἀν τὸν ἐσκότιζε καὶ δὲν διέκρινε πειά, τὸ χάρισμα τῆς μοίρας δὲν θὰ ἡταν ἐπικίνδυνο;

Μὰ δ γέρος μὲ τοῦ θεοῦ τὴ φωτισι καὶ τοῦ λαοῦ τὸ θέλημα δῆλο ρωτοῦσε γιὰ τῆς τριγυρινές βασιλοπούλες.

Καὶ τὰ χαρίσματά τους τὰ ἔλεγε στὸ βασιλέα.

Πάντα μὲ τὸν ἴδιο φόβο στὴν καρδιὰ δ βασιλέας τὸν ἀκουε, κ' ἔνα δχὶ ἔβγαινε ἀπ' τὰ χελῆ του.

Μὰ ἔνα πρωὶ ἀφοῦ συλλογίσθηκε, πῶς τὸ πειδὸν κρυφὸ εὑρετὸ εἶναι δ ἀνθρωπος, καὶ πῶς δῶφ διαλέγει κανεὶς τὸ ποδιαλεγούδια παίρνει, καὶ ἐπειδὴ ἤξερε πῶς ἔνας βασιλέας πρέπει νὰ χαρίσῃ διάδοχο καὶ ἵσως γιατὶ καὶ ἡ καρδιὰ του ἔρημη ζητοῦσε συντροφιά, ἀποφάσισε τὸ πρῶτο ὄνομα ποὺ θὰ τὸν ἀναφέρῃ δ σύμβουλος νὰ τὸ δεχθῆ.

Τὸ βράδυ ἦλθε δ σύμβουλος, μὲ τὸ ἴδιο μυστηριῶδες στὴν ἀρχὴ καὶ προφητικὸ στὸ τέλος πρόσωπο, ποὺ ἔφερνε τὴς προξενείες καὶ εἴπε γιὰ μιὰ βασιλοπούλα ποὺ ζοῦσε σ' ἔνα κρυστάλλινο πύργο μακρηὰ ἀπ' τὸ βασίλειο τοῦ πατέρα της γιατὶ δὲν ἀγαποῦσε τὴ λάμψι καὶ τὰ μεγαλεῖα.

— Αὐτὴ θὰ γείνη βασίλισσά μας, εἴπε ἀποφασιμένο τὸ βασιλόπουλο, χωρὶς νὰ προσέξῃ στὴς χάρες ποὺ μετροῦσε δ σύμβουλος παίζοντας τὸ κομβολόγι του.

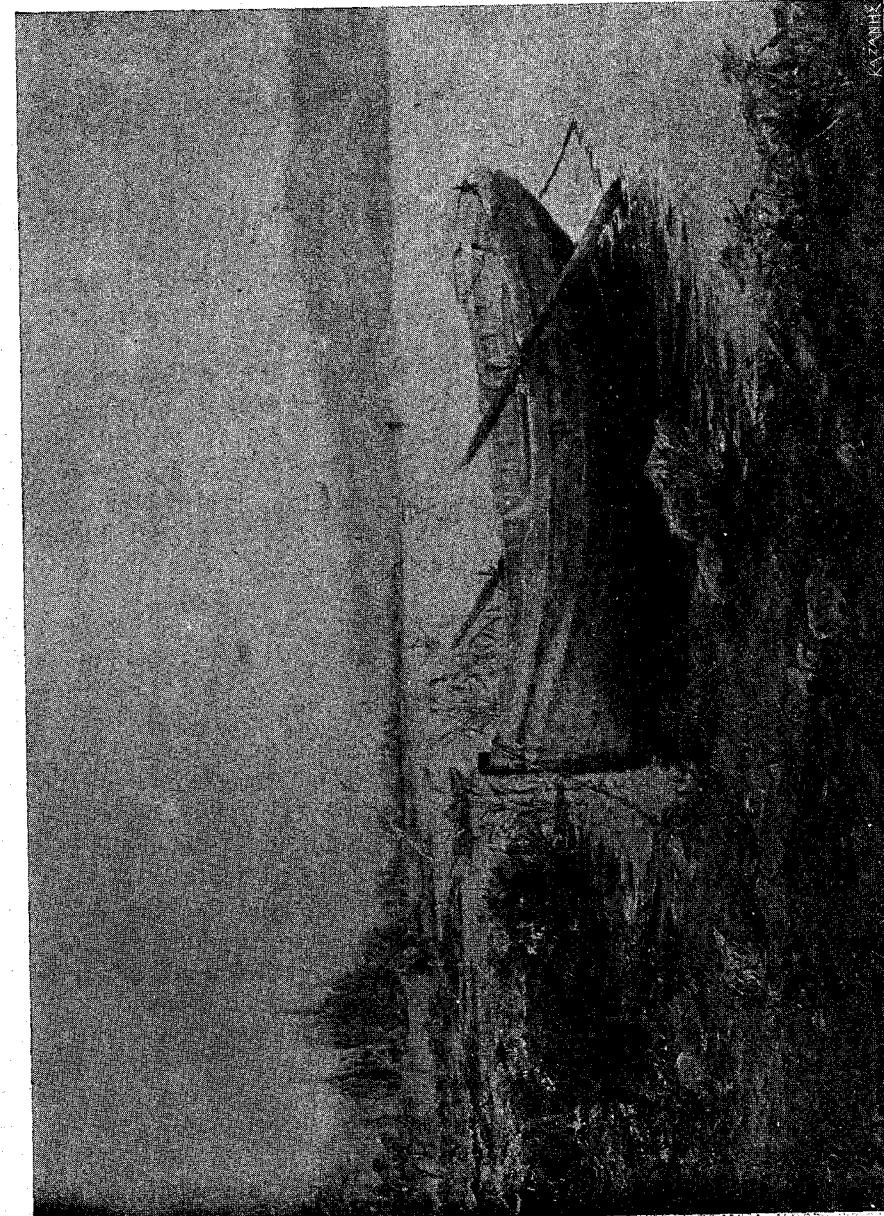
— Σοφὸς καρδιογνώστης δ βασιλέας μας, ἔλεγαν δῆλοι. Τρία χρόνια διαλέγει μὰ διάλεξε τὴν καλλίτερη.

— Μὰ καὶ δ γέρος τοῦ ἀνοιξε μιὰ εὐγλωττία...

Ο βασιλέας τὴν κρυφοειδὲ στὸν κρυστάλλινο πύργο καὶ εἶναι τρελλὸς ἀπὸ ἀγάπη.

— Ή βασιλοπούλα τὸν ἀγαποῦσε καὶ ἀμα ἔμαθε πῶς δὲν νυμφεύεται κλείσθηκε στὸν κρυστάλλινο πύργο.

Ἐνῷ δ λαὸς ἔλεγεν αὐτά, δ βασιλέας συλλογίζουνταν ἀν δὲν θὰ μετανοιώσῃ πικρὰ μὲ τὴν ἔκλογή του καὶ δ γέρος σύμβουλος ἔτρεξε

ΠΡΩΙΝΗ ΑΥΡΑ — ΕΛΛΑΪΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΟΦΙΑΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

Απὸ τὴν 'Ερθρον τοῦ Παρνασσοῦ.

στὸν κρυστάλλινο πύργο νὰ ζητήσῃ τὴν βασιλοπούλα γιὰ βασίλισσα.

Ἡ βασιλοπούλα ἔλαμπε σὰν διαμάντι ἀτίμητο μέσα στὸν κρυστάλλινο πύργο.

Σὰν ἄκουσε τὸ σύμβουλο ποῦ ἐμετροῦσε τὰ χαρίσματα τοῦ βασιλέα του παιζοντας τὸ ἵδιο κομβολόγι, εἶπε.

—"Ολοὶ μιλοῦν γιὰ τὸν πολυχρονεμένο βασιλέα σας, μὰ ἄκουσα πῶς ἔχει ἔνα ραβδὶ ξερό.

— 'Αλήθεια εἶναι.

— 'Ανθισε τὸ ραβδὶ του;

Ο σύμβουλος ἔμεινε βουβός.

—"Αμα ἀνθίσῃ τὸ ξερὸ ραβδὶ ἔγῳ θ' ἀφίσω τὸν κρυστάλλινο πύργο καὶ θὰ ἔλθω στὸ βασιλεῖο σας.

Ο γέρος ἔφυγε πικραμένος χαιρέτισε τὸν βασιλέα του καὶ εἶπε τὴν ἀπόκρισι.

Μὰ τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλέα ἔλαμψε ἀπὸ χαρᾶ! Συλλογίσθηκε πῶς αὐτῇ εἶναι ἡ ἀληθινὴ γυναικα ποῦ ὅχι μόνον δὲν θὰ τὸν σκοτίσῃ ὅλλα καὶ μὲ λογικὸ λυχνάρι θὰ τοῦ φωτίσῃ τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο.

Τὸ ραβδὶ ποῦ ὁ ἴδιος μέσα στὴ φροντίδα καὶ τὴ λάμψι τὸ ἔχασε, ἔκεινη τοῦ τὸ θύμιος.

Ἐτρέχει στὶς καλύβες, σκόρπιες διπλᾶ τὸ καλό, ζωντανεψε τὴν τέχνη καὶ ἐπιστήμη, ἥταν δίκαιος. Ο λαὸς τὸν ὠνόμαζε πατέρα του, μά... τίποτε... τίποτε... τὸ ραβδὶ ἔμενε ξερὸ καὶ ἡ βασιλοπούλα στὸν πύργο της.

Ρώτησε τὸν ἀστρολόγο του, μὲ τί τάχα πρᾶξι μπορεῖ ν' ἀνθίσῃ τὸ ραβδὶ, καὶ ὁ ἀστρολόγος τοῦ εἶπε.

— Τὸ ἀστρο ὅλους τοὺς δρόμους μπορεῖ νὰ τοὺς σημαδέψῃ, μὰ τὸν ἀνήφορο τῆς δόξας καὶ τῆς καλωσύνης πρέπει κάνενας μονάχος του νὰ τὸν εῦρῃ.

Μιὰ μέρα πῆρε τὰ μάτια του κ' ἔφυγε.

Ἔλθε ἡ εἴδησι πῶς τὸ βασιλόπουλο πέθανε. Ἐνα νέο ἀρχοντόπουλο ἔφερε μὲ κλάματα τὴν εἰδῆσι, ἔδειξε τὸ δακτυλίδι του, καὶ εἶπε πῶς τελευταῖο θέλημά του ἥταν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὸν γιὰ βασιλέα.

Πίκρα φαρμάκι στὸ λαὸ καὶ σ' ὅλα τὰ τοιγνωνά· λένε πῶς καὶ ἡ βασιλοπούλα ἀκόμα μιανφοροφρέθηκε μέσα στὸν κρυστάλλινο πύργο της.

Ο νέος βασιλέας, δοκίμαζε τὴς βασιλικὲς στολές, ἔξωδενε ἀπέιδα χρήματα καὶ τυραννοῦσε τὸ λαὸ.

— Εἶχατε ἔνα βλάκα, ἔλεγε, ποῦ δὲν ἔχευρε νὰ βασιλεῦῃ καὶ σᾶς ἔκαμε γυναικες, ὅχι ἀνδρας.

—"Εκαμε βασανιστήρια καὶ ἔβασανιζες ὅσους ἔλεγαν καλὸ γιὰ τὸ βασιλέα καὶ ὁ λαὸς ἀπελπισμένος ἀποφάσισε νὰ ἐπαναστατήσῃ.

Ὁ βασιλέας τὸ ἔμαθε ἀπὸ ἔνα προδότη καὶ τοὺς ἔφερε δλους ἀντίκου του νὰ τοὺς τιμωρήσῃ ὅπως ἔχευρε.

Φόβος καὶ τρόμος παντοῦ. Ἀκόμα καὶ τὰ πουλάκια σώπασαν.

—"Εξαφνα ἀνοίγεις ἡ θύρα καὶ μπαίνεις ὁ βασιλέας ὁ ἀληθινός χλωμὸς μὲ τὸ χαμόγελο του τὸ ἀγγελικὸ στὰ χεῖλη.

Εἰδε τὸ δήμιο, εἶδε καὶ τὰ θύματα, κ' ἐκεῖνα ἔχασαν τὸν πόνο τους ἀμα τὸν εἰδαν ζωντανό!

Ἐνας μάλιστα ποῦ τὸν τυραννοῦσε μὲ δίψα ἔνοιωσε τέτοια δροσιὰ στὰ χεῖλη του, ποῦ χαμογέλασε μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

Ο ψευτοβασιλέας ποῦ θαρροῦσε πᾶς ἀληθινὰ τὸν σκότωσε στὴν ἐρημιὰ καὶ ποῦ ἔχευρε καὶ τὰ χαρίσματά του, δὲν γύρεψε χάρι, μόνο ἔμπηξε τὸ σπαθὶ στὸ στῆθος του.

—"Ολα τὰ χέρια τὰ λυωμένα ἀπ' τὰ βάσανα ἥταν ἔτοιμα νὰ τὸν κακοποιήσουν, δλοι ἔβλεπαν μὲ ἵκανοποίησι τὸ φοβερὸ μαρτύριο του, ποῦ στριφογύριζε σὰν φεῦδι, μὰ ἡ ἀγγελικὴ ματιὰ τοῦ βασιλέα τοὺς ἡμέρεψε.

Μὲ χεῦλη γεμάτα ἀπὸ ματωμένο ἀφρό, παρακαλοῦσε ὁ πληγωμένος νὰ τὸν ἀποτελείωσουν νὰ ἡσυχάσῃ.

Τὸ βασιλόπουλο παρακάλεσε τὴ μοῖρα του μυστικά, νὰ σκορπίσῃ τὴ χάρι της καὶ νὰ σώσῃ αὐτὸν τὸν βασανισμένο.

Μὰ ἡ μοῖρα ἀδόρατη, τοῦ εἶπε πάλι μυστικά.

— Μὴ λησμονῆς, πῶς μπορεῖς νὰ κάμης τὸ καλὸ μόρο στοὺς φίλους σου ὅχι καὶ στοὺς ἔχθρούς σου καὶ στὸν ἴδιο τὸν φονέα σου.

Τὸ βασιλόπουλο πλησίασε τὸν πληγωμένο. Τοάβηξε τὸ μπηγμένο σπαθὶ κι' ἀπ' τὰ μάτια του ἔτρεχαν ποτάμι δάκρυα.

—"Ἐπλυνε μὲ κρύο νερὸ τὴν πληγὴ καὶ ὁ πληγωμένος κοιμήθηκε.

Μὰ πρᾶγμα παραχένει ἔκει στὴ γωνιά, φάνηκε μὲ ἀργυρόφεγγη ἐληὴ βαρειὰ ἀπὸ καρπὸ καὶ κατὰ γῆς ἡ φλοῦδα τοῦ ξεροῦ ραβδιοῦ.

Τὴν ἴδια στιγμή, σὰν νεραΐδα εὔμορφη, ἔμπαινε καὶ ἡ βασιλοπούλα τοῦ πύργου τοῦ κρυστάλλινου, ντροπαλὴ καὶ δροσερὴ καὶ ἔδωκε τὸ κονδυλένιο χέρι της στὸν βασιλέα.

—"Εγειναν χαρὲς καὶ πασχαλὶες καὶ ἡ μοῖρα ποῦ ἔπειτε νὰ φέρῃ κ' ἔκεινη τὸ δῶρο της, εἶπε πῶς τοὺς χαρίζει τὸν πειὸ γνωστικὸ καὶ

τὸν πειὸ δῶροι διάδοχο τοῦ κόσμου καὶ στὸ τέλος εἶπε γελαστή.

— 'Αληθινὰ μὲ τὸ πρῶτο μου χάρισμα εἶσαι εὐχαριστημένος;

— "Α, ὅχι δὲν τὸ θέλω πειὰ τὸ χάρισμά σου. "Αν ἡμούν εκδικητικός, μεγάλη δύναμι ἔδιδε στὰ χέρια μου. Πάρε το, φοβοῦμαι τὸν ἔαυτό μου μὴν ἀλλάξω καὶ τὸ μεταχειρισθῶ. "Οσφ γιὰ τὸ καλὸ ποῦ σκόρπισε δὲν ἔχει ἀξία, ἀδικα δ λαὸς μ' εὐγνωμονεῖ εἶμαι τυφλὸ δργανό σου, δλα μὲ τὴ δική σου δύναμι τὰ ἔκαμα.

—"Η μοῖρα γελαστὴ πάλι εἶπε.

— Πίστεψε, πῶς σοῦ ἔδωκα χαρίσματα; "Ο, τι ἔκαμες τὸ ἔκαμες μὲ τὴ δική σου θέληση καὶ δύναμι. Ποτὲ δὲν πρόσεξες πόσο κοπιάζες γιὰ νὰ κάμης τὸ καλό, πόσο πολεμοῦσες

μὲ τὸν ἔαυτό σου γιὰ νὰ μὴν κάμης τὸ κακό, ποῦ θαρροῦσες πῶς τὸ ἔχεις στὰ χέρια σου.

—"Η ἔληὰ χολόσκανες πῶς δὲν ἀνθίζει; δὲν ἀνθίζει μὲ μιὰ πρᾶξη ποῦ μπορεῖ νὰ ἡγιανθάσμὸς τῆς στιγμῆς ἀνθίσει γ' αὐτὴν τὴν ἀδιακόπη πάλη, γ' αὐτὴν τὴν νίκη, ποῦ νίκησες πάντα τὸν ἔαυτό σου, τὴ μεγαλείσεη νίκη τοῦ ἀνθρώπου.

Μὰ δ λαὸς ἂς μὴ μάθη πῶς τὰ χαρίσματα τὰ ἔχεις δικά σου μέσα στὸ χαρακτῆρα σου. Δὲν μπορεῖ ἀκόμα νὰ καταλάβῃ τὶ θάυματα μπορεῖ νὰ κάμῃ δ ἀνθρωπος καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνη μόνο στὰ υπεράνθρωπα.

Ζήσανε αὐτὸί καλὰ κ' ἐμεῖς καλλίτερα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ*

Γ'.

Οὗτοι εἶχον διαρρεύσει πολλαὶ νύκτες ἀπὸ τὸν τοκετοῦ τῆς Δελχαρῶς, τῆς Τραχήλαινας. "Αφοῦ τὸ μικρὸν ἔβαπτίσθη, καὶ ὀνομάσθη Χαδούλα, μὲ τ' ὅνομα τῆς μάμυης του — τὸ δυοῖον ἔκαμεν ἔκεινην νὰ μορφάζῃ σείουσα τὴν κεφαλήν, καὶ νὰ ψιθυρίζῃ «μὴν τύχῃ καὶ χαθῇ τ' ὅνομα!» — πάλιν ἡ γραία ἡγρύπνει, ἀν καὶ τὸ μωρὸν ἔφαντε νὰ εἶνε δύπωσον καλλίτερα.

"Αλλως ἡ ἡγρύπνια ἥτο ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ἰδιοσυγκρασίᾳ τῆς Φραγκογιαννοῦς, ἥτις ἔσκεπτε χήλια πράγματα, καὶ εἶχε τὸν ὑπνον δύσκολον. Οἱ λογισμοὶ καὶ αἱ ἀναμνήσεις της, ἀμαυραῖεις εἰκόνες τοῦ παρελθόντος, ἥρχοντο ἀλλεπάλληλοι ὡς κύματα μέσα εἰς τὸν νοῦν της, προτιμῶν νὰ τὰ ἔγχειρισθή εἰς τὸν μάστρο - Γιαννην τὸν ἴδιον, ἀπὸ τὸν δοποῖν μάλιστα ἔκρατει, καθὼς καὶ ἀπ' δλοὺς τοὺς ἄλλους, δέκα ἡ δακαπέντε λεπτὰ δέκατα ποσοστά, λέγων «ἔχω κορίτσια, βρέ ἀδερφέ, ἔχω κορίτσια!»

"Η τὰ εἰσέπραττε κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν πρωτομάστορην, ὅχι ἀνευ δριδος καὶ δυσκολίας — ἐπειδὴ ὁ πρωτομάστορης δὲν ἥθελε νὰ τῆς τὰ δώσῃ προτιμῶν νὰ τὰ ἔγχειρισθή εἰς τὸν μάστρο - Γιαννην τὸν ἴδιον, ἀπὸ τὸν δοποῖν μάλιστα ἔκρατει, καθὼς καὶ ἀπ' δλοὺς τοὺς ἄλλους, δέκα ἡ δακαπέντε λεπτὰ δέκατα ποσοστά, λέγων «ἔχω κορίτσια, βρέ ἀδερφέ, ἔχω κορίτσια!»

"Αλλ' ἡ Φραγκογιαννοῦ ποῦ νὰ γελασθῇ! Αὐτὴ τοῦ ἔδιδε τὴν μόνην λογικὴν καὶ τὴν μόνην πρέπουσαν ἀπάντησιν: «Ἐσύ μονάχα ἔχεις κορίτσια μάστορη; Ο ἄλλος κόσμος δὲν

ἔχουν;»

"Η, ἀν δὲν κατώρθωνε νὰ τὰ λάβῃ ἡ ἴδια ἀπὸ τὸν ἀρχιναυπηγόν, ἡ Γιαννοῦ τὰ ἥρπαζε, «σὰ χωρατά, σὰν ἀλήθεια», ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ συζύγου της, ἀφοῦ ἔφροντιςε πρῶτον νὰ τὸν «καλοκαρδίσῃ» καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν κατάλληλον ψυχολογικὴν θέσιν: "Η, τέλος, τὸν

* Ιδε σελ. 199.

ἄφινε νὰ κοιμηθῇ μισοζαλισμένος, καὶ τὰ
ἔκλεπτεν ἀπὸ τὰ φροέματά του, τὴν νύκτα τοῦ
Σαββάτου. Μόνον, τὴν Κυριακὴν πρωΐ, τοῦ
ἔδιδε διὰ «χαοτῖκης» 40 ἥ πενήντα λεπτά.

Λοιπὸν εἰχε κτίσει τὸν οἰκίσκον ἀπὸ τὰς οἰκονομίας της, ἀλλά ποία ἡτο ἡ πρώτη βάσις τοῦ μικροῦ ἔκεινου κεφαλαιού; Τὴν ὅραν ταύτην, κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἀγρυπνίας, διὰ πρώτην φορὰν τὸ ἔξωμολογεῖτο καθ' ἔαυτήν. Ποτὲ δέν τὸ εἶχεν εἰπῆ οὕτε εἰς τὸν πνευματικόν της, εἰς τὸν ὄποιον ἀλλως πολὺ μικρὰ πράγματα ἔλεγεν· ἀκριβῶς ἔκεινα μόνον τὰ συνήθη ἀμαρτήματα, ὅσα ἔκεινος ἤξευρε προτοῦ νὰ τὰ εἴπῃ αὐτή· δηλαδὴ κακολογίαν, ψυμούς, γυναικείας κατάρας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ποτὲ δὲν τὸ εἶχεν ὄμιλογήτερα εἰς τὴν μητέρα της, ἐφ' ὅσον ἔη ἔκεινη — ήτις ἀλλως ἡτο ἡ μόνη ποῦ τὸ ὑπώπτευε καὶ τὸ ἤξευρε χωρὶς νὰ τῆς τὸ εἴπῃ αὐτή. Νοί, εἶνε ἀλληλές, διτὶ ἐμελέτα καὶ εἴχεν ἀπόφασιν νὰ τῆς τὰ εἴπῃ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς της. Πλὴν δυστυχῶς ἡ γραῖα, ποὺν ἀποθάνῃ, συνέβη νὰ βωβαθῆ καὶ νὰ κωφαθῆ καὶ νὰ μείνῃ ἀναίσθητη «σὺν πρᾶμμα», ὅπως περιέγραψε τὴν κατάστασιν ταύτην ἡ κόρη της. κ' ἔτοι δὲν ἐδόθη εὐκαιρία νὰ τῆς ὄμιλογήσῃ τὸ πταισμα της.

Ακόμη διλιγώτερον δὲν τὸ εἶπε ποτὲ εἰς τὸν πατέρα της, οὕτε εἰς τὸν σύζυγόν της. Ἰδοὺ ποιὸν ἡτο τὸ μυστικὸν τοῦτο.

Πρὸς τοῦ γάμου της ἡ Χαδούλα εἶχεν ἀρχίσει νὰ κλέπτῃ ἀπ' ὅλιγα ὅλιγα ἐκ τῶν χοημάτων τοῦ πατρός της ἀπ' ὅλιγους παράδεις, ἀπὸ μισῶν γρόσι. Τόσον δὲ γά, ὥστε σχεδὸν δὲν τὸ ἥσθιάνθη, οὔτε τὸ ὑπώπτευσεν ἐκεῖνος. Μόνον δύο φοράς εἶχεν ἐννοήσει δι' ἕδιος διτεῖς κάμη ἐσφαλμένον τὸν λογαριασμὸν τοῦ μικροῦ θησαυροῦ του. Τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἀπέθετεν εἰς μίαν κρύπτην, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀνακαλύψει ἡ γραῖα, μετὰ κρόνον δὲ ἀνεκάλυψε καὶ ἡ κόρη. Τότε πρὸς καιρόν, ἡ Χαδούλα διέκοψε τὰς κλοπάς, διὰ νὰ μὴ δώσῃ λαβῆν μεγαλειτέρας ὑπονοίας εἰς τὸν πατέρα της. Ἀργότερα, πάλιν ἔξανάρχισε νὰ κλέπτῃ περισσότερα, ἀλλὰ δὲν «ἔπιανε χαρτωσιά» ἐμπρὸς εἰς τὰς κλοπάς της μητρός της.

Αὗτη εἶχε κλέψει πολλά, ἀλλὰ μὲ τέχνην καὶ μέθοδον. "Ἐκλεπτε τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις, εἰς τὰς ὅποιας εἶχε κατὰ μέγα μέρος τὴν διαχείρισιν, καθὼς ἀπὸ πώλησιν ἐλαίου καὶ οἴνου, προϊόντων τῶν πτημάτων τῆς οἰκονομείας, καὶ δύνα, συνδὸν δᾶσα κίνημα νά τὸ λύσῃ, μὲ σκοπὸν νὰ πάρῃ ἄλλο δύο ἢ τρία ἀκόμη. Αἴφνις τότε ἤκουσε το βῆμα τῆς μητρός της ἔξω. Βιαστικά ἔδεσε το κομπόδεμα, καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὴν θέσιν του.

ρου. Μετὰ χρόνους, ὅταν ἀνοιξαν ἡ δουλείες,
κι' ὁ γέφο-Στάθης ἔγεινε μικρο-αρχιναυπη-
γὸς — ἐσκάρωνε βάρκες καὶ καΐκια μοναχός
του, βοηθούμενος ἀπὸ τῶν μῆδων καὶ ἀπὸ τὸν
παραγυιόν του, εἰς τὸ προαύλιον τῆς οἰκίας —
τότε ἡ γραῖα ἡμίπόρεσε νῦ κλέψῃ ἀρκετὰ καὶ
ἀπὸ τὰ κέρδη τῆς ναυπηγικῆς τέχνης.

Τελευταῖον, διλύγους μῆνας πρὸ τοῦ γάμου της, ἡ Χαδούλα εἶχε κατορθώσει ν' ἀνακαλήψῃ τὴν κρύπτην ὅπου εἶχε τὸ κομπόδεμα ἡ μητέρα της. Είς μίαν δύπην τοῦ κατωγείου, ἀνάμεσα εἰς τὰ πιθαρία τὰ μισογεμάτα καὶ τὰ βαθέλια τὸ ἀδειανά, εὑρίσκετο μία πλατεῖα καὶ μακρὰ λωρίς μανόης μεγδήλας. ὅπου ἡ γραία εἶχε δεμένα «σαν σκυλιά» ἐκατὸν ἑβδομῆντα τόσα ἀργυρᾶ τάλληρα, ἄλλα κολωνᾶτα, ἄλλα οργινῆς, καὶ ἄλλα τουρκικά, ὅλα κλεμμένα ἀπὸ τὰ κέρδη τοῦ γέρου καὶ τὰ προϊόντα τῶν κτημάτων. Ἡ κόρη μὲ φαιδρὰν ἔκπληξιν, καὶ μὲ συγκίνησιν τρομάδη, ἐμέτρησε τὰ τάλληρα, τὰ σκυλοδεμένα, καὶ εἶτα τὰ ἔβαλε πάλιν εἰς τὴν δύπην των, χωρίς νὰ τολμήσῃ νὰ τὰ πειράξῃ.

Αλλὰ τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου, τὸ βράδυ, τὴν ὥραν ποῦ ἐνύχτωνεν — ὅταν εἶδε τὴν ἐπιμονὴν τῶν γονέων της, νὰ μὴ θέλουν νὰ τῆς δώσουν ἀρκετὴν προῖκα, καὶ εἶδε τὴν ἀπονιὰν τῆς μητρός της — παραφυλᾶξασα τὴν ὥραν δύποτε ἡ γραῖα ἔξηλθε πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τὴν οἰκίαν δι^π ἐν θέλημα, κατέβη μὲν παλμὸν καρδίας κρυφὰ στὸ κάτωγν ἔψαξε καὶ ἀνεῦρε τὸ κομπόδεμα, τὸ σκυλοδεμένο, καὶ τὸ ἔλυσεν. Αὐτὴν τὴν φορὰν τῆς ἐφάνησαν ὡσὰν ὀλίγα. Καιρὸν δὲν εἶχε νὰ τὰ μετρήσῃ. "Ισως ἡ γραῖα νὰ εἶχεν ἀφαιρέσει μερικὰ ἐκ τῶν ταλλῆρων, καὶ εἶχε κάμη χρῆσιν δι' ἀγνώστους σκοπούς. Τὴς ἦλθεν ἡ ἴδεα νὰ πάρῃ τὸ κομπόδεμα δύλον, αὐτούσιων μαζὶ μὲ τὴν λωρίδα τῆς παλαιᾶς μανδήλας τῆς μητρός της, ἀλλ' ἐφοβήθη ἵλιαβε μόνον ὅπτῳ ἢ ἐννέα τάλληρα, καταρχὰς — τόσα, ὅσα ἐφαντάζετο ὅτι ἡ ἀπουσία των δὲν θὰ ἐπέφερε μεγάλην διαφορὰν εἰς τὸν δύκον καὶ δὲν θὰ ἥτο ἀμέσως ἐπαισθητῇ, εἴτα ἔκαμε νὰ τὸ δέση: ἀκολούθως πάλιν τὸ ἥνοιξε, ἔλαβεν ἄλλα πέντε ἢ ἕξ, τὸ δλον δεκαπέντε. Κατόπιν πάλιν, ἐνῷ τὸ ἔδενε, ἐκ νέου ἔκαμε κίνημα νὰ τὸ λύσῃ, μὲ σκοπὸν νὰ πάρῃ ἄλλα

δύο ἡ τρία ἀκόμη. Αἴφνις τότε ἤκουσε τὸ βῆμα τῆς μητρός της ἔξω. Βιαστικά ἔδεσε τὸ κομπόδεμα, καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὴν θέσιν του.

Οὐλγας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον, ἡ γραῖα ἀνεκάλυψε τὴν αἰλοπήν. Ἀλλὰ δὲν ἥθέλησε νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς τὴν κόρην της. Ἐμεινεν εὐ-

χαριστημένη διότι ἔκείνη δὲν τὰ ἐπῆρεν οὐλά
«Στραβομάρα εἶχεν!» εἶπε μεταξὺ τῶν οὐδόν-
των της.

Τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, τὸ δποῖον ἡ Χαδούλα εἶχει πλέψει κατὰ καιροὺς ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, ἀνερχόμενον περίπου εἰς τετρακόσια γρόσια, τὸ νόμισμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔκρυπτεν ἐπὶ τόσο ἔτη ἐπιμελῶς.³ Ἀλλὰ διὰ νὰ κτίσῃ τὴν οἰκίαν τὸ ηὔξησε μὲ τὴν ἴκανοτήτα της.⁴ Ήτον βεβαίως ἐργατικὴ καὶ ἐπιδεξία.⁵ Οσον τῆς ἐπέτρεπον αἱ μέριμναι τῆς ἀνατροφῆς, τόσων ἀλλεπαλλήλων τέκνων, ἔξενοδούλευε. Πλήν, εἰδιτοὺς μικροὺς τόπους «δὲν ὑπάρχουσιν εἰδικοί, ἀλλὰ πολυτεχνῖται» καὶ δπως ἔνας μπακάλης κωμοπόλεως εἶνε συγχρόνως καὶ ἐμπορος ψυλικῶν, καὶ φαρμακοπώλης, ἀλλὰ καὶ τοκογύνφος, οὗτο καὶ μία καλὴ ὑφάντρια, δποία ἦτο ἡ Φραγκογιαννοῦ, οὐδὲν ἐκώλυε νὸ κάμηνη συγχρόνως καὶ τὴν μαμήν ἥ τὴν ψευτογιάτρισσαν, καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα ἀκόμη νὸ ἔξασκη, ἥρκει νὰ εἶνε ἐπιτρεδεία. Καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἦτο ἐπιτηδειοτάτη μεταξὺ ὅλων τῶν γυναικῶν.

"Εδίδε βότανα, ἔκαμψε κηραλοιφάς, ἔξετέ λει ἐντριβάς, ἔθεράπενε τὴν βασκανίαν, παρε σκεύαζε φάρμακα διὰ τὰς πασχούσας, διὰ τὰς χλωρωτικὰς καὶ ἀναιμικὰς κόρας, διὰ τὰς ἔγ κύους καὶ τὰς λεχούς, καὶ τὰς ἐκ μητρικῶν ἀλγηδόνων πασχούσας. Μὲ τὸ καλάθιον ὑπὸ τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἀκολουθοῦ μένη ἀπὸ τὰ δύο τελευταία τέκνα της, τὸν Δημητράκην, ὅπτῳ ἐτῶν, καὶ τὴν Κρινιώ, ἔξαε τίδα, ἔξήρχετο εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀνέβαινεν εἰς τὰ ὅρη, διέτρεχε φάρμαγγας, κοιλάδας καὶ οεύ ματα, ἔψαχγε νὰ εῦρῃ τὰ βότανα, δσα αὐτὶ ἐγνώριζε — τὴν ἀγριοκρομμύδα, τὴν δροκον τιά, τὸ τρίμερο καὶ ἄλλ' ἀκομῇ — τὰ ἔκοπτε ἥ τὰ ἔξεροζωνεν, ἔγειμιζε τὸ καλάθιον της, κ' ἐ πέστρεφε τὸ βράδυ εἰς τὴν οἰκίαν.

Μὲ αὐτὰ τὰ βότανα κατεσκεύαξε διάφοροι μαντζούνια, τὰ δποια ἐσύνταινεν ὡς ἀλάνθαστοι ιατρικὰ κατὰ τῶν χρονίων πόνων, τοῦ στήθους τῆς κοιλίας, τῶν ἐντέρων κτλ. Τῇ βοηθείᾳ ὅλων αὐτῶν τῶν μέσων, δλίγα κερδίζουσα, ἀλλ οἰκονόμος, κατώρθωσε, μὲ τὸν καιρόν, νὰ κτίσῃ τὴν μικρὰν φωλεάν της. 'Αλλ' οἱ νεοσσοὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἔσπετοῦν ἥδη, νὰ φεύγουν εἰς τὰ ξένα!

Κατά τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ πρῶτος νιός της, εἰκοσαέτης ἥδη, ὁ Σταυραός, εἶχε ξενιτευθῆναι τὴν Ἀμερικήν, ἀφοῦ δὲ ἔστειλεν ἐν ἦν δύο γράμματα, ἐσιώπησε, καὶ ἔκτοτε δὲν εἶχε δώ-

σει σημείον ζωῆς. Μετὰ τοία ἔτη, δὲ δεύτερος νῖός της, δὲ Γιαλῆς, εἶχε μεγαλώσει κι' αὐτός, κ' ἐμβαρκαρίσθη.

Καὶ οἱ δύο, εἰς τὰ μικρά των χρόνια, εἶχον δοκιμάσει τὴν τέχνην τοῦ πατρός των, ἀλλ' οὔτε δὲ εἰς οὕτε δὲ ἄλλος ἐπρόκοψαν πολύ, οὐδὲ κακέσθησαν εἰς αὐτήν. Ὁ Γιαλῆς, ὃς φιλόστορογος υἱὸς καὶ ἀδελφός, ἔγραψε πρὸς τὴν μητέρα του ἐκ Μασσαλίας, ὅπου εἶχεν ὑπάγει μ' ἔνα πατριώτικον καρδάβι, ὅτι ἀπεφάσισε κι' αὐτὸς νὰ ὑπάγῃ στὴν Ἀμερικὴν, νὰ ίδῃ τί γίνεται δὲ μεγάλος ἀδελφός του ἵσως τὸν ἀνακαλύψῃ κάπου. Ἀλλὰ παρῷλθον καιροὶ καὶ χρόνοι ἔκτοτε καὶ οὔτε δὲ εἰς οὕτε δὲ ἄλλος ἥκούσθησαν πλέον.

Τότε ἔλαβεν ἀφορμὴν ἡ μητέρα των νὰ ἐν-
θυμηθῇ ἔνα παραμῆνι τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν ἀ-
στειοτέρων, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ στρώμα-
τος ἀπὸ μέλι, εἰς τὸ ὅποιον ἐκόλλησαν δια-
δοχικῶς καὶ ὁ πρῶτος ἀποσταλεῖς υἱὸς τῆς
Γηρᾶς, διὰ νὰ συλλέξῃ καὶ φέρῃ ἐκεῖνην τὸ
μέλι, καὶ ὁ δεύτερος υἱός, δστις εἶχε σταλῆ διὰ
νὰ ἐκολλήσῃ τὸν πρῶτον, καὶ ὁ τρίτος, δστις
ἐστάλη διὰ νὰ φέρῃ ὅπίσω καὶ τοὺς δύο, καὶ ὁ
Γέρος, δστις ἐπήγεινα ίδῃ τί γίνονται οἱ υἱοί του·
τέλος, αὐτὴ ἡ Γηρὰ, ἡ δποία εἰς τὸ ὄντερον ἀπε-
φάσισε νὰ ὑπάγῃ νὰ ίδῃ, μακρόθεν δμως — διάτι,
ὅς γηρά, εἶχε τόσην πονηρίαν — τί ἔγειναν ὁ Γέ-
ρος καὶ τὰ παιδιά καὶ δὲν ἐγύρισαν ὅπίσω ἀπὸ τὸ
«Θέλημα», εἰς τὸ δποῖον τοὺς εἶχε στεῖλη, μόλις
αὐτὴ ἐγκύτωσε καὶ δὲν ἐκόλλησε. Τότε στραφεῖσα
πρὸς τοὺς τέσσαρας κολλημένους τοὺς εἶπεν
“Α! αὐτὸ σᾶς μέλλει: ἐμένα δέγ με μέλει!»

Α: αὐτὸς οὐας μελεῖει, εἰναῖα δεν με μελεῖ;»
'Εν τῷ μεταξύ, ἐνῷ δὲ Σταθαρὸς κι' δὲ
Γιαλῆς εἶχαν ἔνιτευθῆ εἰς τὴν Ἀμερικήν, καὶ
εἶχαν φάγη λωτόν, ἢ εἶχαν πίη τὴν Λήθην,
ἢ Δελχαρώ, ἢ πρώτη κόρη, πρωτότοκος μετὰ
τοὺς ἔνιτευομένους ἀδελφούς της, ἐμεγάλωνεν,
ὅλονεν ἐμεγάλωνε. Κ' ἡ Ἀμέρισα, σχεδὸν τέσ-
σαρα ἔτη μικροτέρα τῆς ἀδελφῆς της, ἐμεγά-
λωνε κι' αὐτῇ ἔναμμίλως μὲ τὴν Δελχαρώ, κι'
«ἔρριχνε μπόι» ἐγίνετο ἀνδρώδης, μελαψή καὶ
ζωηρά, κι' ἡ γειτόνισσες τὴν ὠνόμαζον «τὸ
σεργικοθήλυκο». Κ' ἐκείνη ἡ μικρά, τὸ Κρι-
νάκι, ἥτις δὲν εἶχε φεῦ! τοῦ κρίνου τὸ χεῶμα,
ἄν ταλ φυσικὰ ἴσχνη, ἐδείκνυεν ἥδη συμπτώ-
ματα ἀναπτύξεως.

Πῶς μεγαλώνουν, Θεέ μου! ἐσκέπτετο ἡ Φραγκογιανοῦ. Ποῖος κῆπος, ποῖον λειβάδι, ποία ἀνοιξις παράγει αὐτὸ τὸ φυτόν! Καὶ πῶς βλαστάνει καὶ θάλλει καὶ φυλλομανεῖ καὶ φουντώνει! Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ βλαστοί, ὅλα

κάμη παραπολλάς μάταιεις εἰς τὸν δρόμον. Δύο χωροφύλακες, ἀκούσαντες τὰ παράπονα πολλῶν ἀγθρώπων, τὸν ἐκυνήγησαν διὰ νὰ τὸν πιάσουν, καὶ τὸν πάρουν «μέσα» ἢ «στὴν Καζάρια». Ἀλλ' ὁ Μῶρος, λίαν εὐκίνητος, τοὺς ἔφυγε, ἔγύρισε καὶ τὸν ἐμυκτήριον μακρόθεν, καὶ πάλιν τραπεῖς εἰς φυγήν, ἔκρυψη εἰς μέρος ἀπόδοσιτον — εἰς τὸ μέσα μέρος τοῦ ὑποστέγου ταρσανᾶ ἐνὸς ναυπηγοῦ, ἐξαδέλφου τοῦ. Εἶτα, ἐπειδὴ οἱ δύο ἄνδρες παρήγησαν τὴν καταδίωξιν, ἀνέλαβε θάρρος κ' ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ Μῶρος, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἑμεδύσει ἀκόμα, κατήντησε νὰ κυνηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα τοῦ, ἀπειλῶν νὰ τὴν σφάξῃ. Παρεπονεῖτο ὅτι ἡ γραία τοῦ εἶχε κλέψει λεπτὰ ἀπὸ τὴν τοσέπην. Τὴν ἔφυσεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ὃπου ἔτρεχεν αὕτη διὰ νὰ κρυφθῇ, τὴν ἀρπάξειν ἀπὸ τὰ μαλλιά, καὶ τὴν ἔσυρεν ἐπὶ τὸν ἐδάφους τῆς ὁδοῦ, εἰς διάστημα πενήντα βημάτων.

Αὕτη εἶχε βάλῃ τὰς φωνάς, κ' ἐξῆλθον οἱ γείτονες. Ἡτον ὥρα ἐσπερινοῦ, μικρὸν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἥλου. Εἰς τὰς φωνὰς τῶν γειτονῶν, ἔφθασαν οἱ δύο χωροφύλακες, οἵτινες ἀπὸ πρὸν κατεξήτοντο τὸν Μῶρον, καὶ μόνον καὶ τὸ φαινόμενον εἶχον παραπίστει τὸ κυνήγημα — ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἡσαν λίαν ἐξωργισμένοι ἐναντίον τοῦ ταραξίου. Ο Μῶρος, ἀμα τοὺς εἶδεν, ἀφήσει τὴν μητέρα του κ' ἐτράπη εἰς φυγήν. Ἐτρεξε νὰ κρυφθῇ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ εὑρέθη «στὰ στενὰ», καὶ δὲν ἔβλεπεν ἄλλο ἄσυλον πλέον μακρυμένον ἀλλ' ἀσφαλέστερον.

Ἡ γραία, ἀμα ἐσηκώθη, καταμωλωπισμένη, πλήρης κονιορτοῦ, εἶδε τοὺς χωροφύλακας, κι' ἀρχισε νὰ τοὺς ἵκετεύῃ.

— Ἀφῆστε τὸν, παιδιά! Παλαβός εἶνε, δὲν εἶνε τίποτε. Μήν τονε σκοτώνετε, παιδιά, μὲ τὸ καμτοῖ!

Τοῦτο εἶπε διότι εἶδε τὸν ἔνα χωροφύλακα ἐξηγριωμένον, κρατοῦντα εἰς τὴν χεῖρα φοβερὸν μαστίγιον. Οἱ δύο ἄνδρες δὲν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς ἵκετας της, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν νὰ τρέχουν πρὸς καταδίωξιν τοῦ Μῶρου. Παρεβίασαν τὸ ἄσυλον, τὸ κατῶγι τῆς οἰκίας, ὃπου εἶχε τὸ ἐργοστάσιόν του ὁ Μῶρος. Ἐκεῖ εἶχε τρέξει διὰ νὰ κρυφθῇ, καὶ μόλις ἐπρόφθισε νὰ μανδαλώσῃ τὴν θύραν. Ἀλλ' ἡ σανὶς ἡτο ὑπόσαμος, κακῶς προσαρμόζομένη, καὶ ὁ Μῶρος δὲν εἶχε ἀγαπήσει τὰς εἰρηνικὰς τέχνας διὰ νὰ φροντίσῃ νὰ τὴν διορθώσῃ. Ἐκεῖνοι ἔσπασαν τὸν μικρὸν σύρτην καὶ εἰσῆλθον.

Ο Μῶρος ταχὺς ὡς αἴλουρος ἀνερριχήθη εἰς τὴν κλαβανήν, εἰς τὸ πάτωμα. Ἡ κλαβανή ἦτο σιμά εἰς τὸν βρόγειον τοῦχον, ὃ δὲ βρόειος τοῦχος ἦτο ἐν μέρει θεμελιωμένος εἰς τὸν βράχον, ὃ βράχος ἐξείχε, καὶ παρείχε πάτημα εἰς τοὺς πόδας τοῦ Μῶρου τοὺς γοργούς, καὶ ἀλλὰς ἐσοχάς ἐπὶ τοῦ τοίχου εἶχε σκάψει δὲν ίδιος κατὰ καιρούς, διὰ μόνων τῶν ποδῶν του. Ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι συνειδήσει πολὺ συχνὰ τὸ ἐδός τοῦτο τῆς γυμναστικῆς:

Ἡ σανὶς τῆς καταρρακτῆς ἦτο κλειστή. Ὁ Μῶρος τὴν ἤνοιξε μὲν ἔνα κτύπον τῆς κεφαλῆς του καὶ μὲ μίαν προσπάθειαν τοῦ ἀριστεροῦ του βραχίονος. Εἶτα ὡς ὁ κολυμβητής, ὃ ἀναδυόμενος ἐκ τοῦ κύματος, ἐπήδησεν ἐπάνω εἰς τὸ πάτωμα, ἔκλεισε μετὰ κρότου τὴν κλαβανήν, κ' ἐφάνη ὅτι ἐθεσεν ἐν βάρος, ἵσως μικράν τινα κασσέλαν, ἐπὶ τῆς σανίδος.

Οἱ δύο χωροφύλακες, ἐν ὄργῃ καὶ μὲ πολλὰς βλασφημίας, ἥρχισαν νὰ ψάχνουν εἰς τὸ ἴσογειον. Κατέσχον ὅσα μαχαίρια καὶ κουμπούρια εὔρον ἐκεῖ, ὅπως καὶ τὸν τροχόν, καὶ δύο ἄλλας μικρὰς ἀκόνιας καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ ἔξελθον. Ἱσως διὰ νὰ φύγουν, Ἱσως καὶ διὰ ν' ἀνέλθουν ἐπάνω εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἐπειταὶ συνέχεια

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Ἡ τελευταία ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Κρουμβάχερ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, τὴν διοίαν ἔδημοσίευσαν διλόκληρον τὰ «Παναθήναια», ἐπαναφέρει πάλιν εἰς τὴν ἐνέργειαν τὸ πολυμορφότερον ζητήμα. Μὲ δῆλην τὴν μελάνην — καὶ τὸ αἷμα ἀκόμη — ποῦ ἐχύθη ἐώς τώρα, δὲν φαίνεται νὰ ἐχύθη καὶ τὸ ἀνάλογον φῶς, δχι διὰ νὰ λύσῃ κατὰ τὸν ἔνα η ἄλλον τρόπον τὸ ζητήμα, ἀλλὰ διὰ νὰ διαλύσῃ τούλαχιστον δλας τὰς προλήψεις καὶ δλας τὰς πλάνας καὶ δλους τοὺς φανατισμούς, οἱ διοίοι τὸ πνίγουν ἐξ δλων τῶν σημείων. Ἰσως διότι τὸ αἴτιον ἔγκειται εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ζητήματος καὶ τὸν μονομερῆ καὶ σχολαστικὸν τρόπον, κατὰ τὸν διοίον ἐξητάσθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξετάζεται δὲς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέχρι σήμερον. Τὰ «Παναθήναια», τὰ διοία εἰς δῆλην τὴν μέχρι τοῦδε πορείαν τῶν ἐτήρησαν μίαν ἐλευθέραν, ἀμερόληπτον καὶ ἀφανάτιστον στάσιν ἀλέναντι τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, καὶ ἐσεβάσθησαν ὑπὲρ πᾶσαν θεωρητικὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ τὴν αἰσθησιν τῶν ἐκλεκτῶν συνεργατῶν τοῦ περιοδικοῦ, ἥμέλησαν νὰ δώσουν νέαν τροπήν, ψυχολογικὴν καὶ πρακτικήν, εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος.

Εἰς τὴν ἔρευναν αὐτὴν, η διοία, λαμβάνομένους ὑπ' ὅψει ὅτι κάτι νοσηρὸν λωφάζει εἰς τὸν γλωσσικόν μας δργανισμόν, εἰμπορεῖ νὰ δνομασθῇ καὶ κλινική, ἀκολουθοῦσα μέχρις ἐνὸς δυνατοῦ δρίου τὰς μεθόδους τῆς ἐπὶ τῶν ἀτόμων παρατηρήσεως τῶν ψυχοφυσιολογικῶν καὶ ψυχοπαθολογικῶν φαινομένων, πρέπει νὰ πρυτανεύσῃ πρὸ πάντων ἡ εἰλικρίνεια, τὴν διοίαν διφείλομεν εἰς τοὺς ἱατροὺς καὶ τοὺς πνευματικούς μας. Ὁ Ζολᾶ, ὑποβαλλόμενος εἰς μίαν ἐξέτασιν, ἀνιαράν καὶ ἐπίπονον ἀπὸ τὸν ἱατρὸν Τουλούζ, εἶτεν ὅτι τὰς ἐξομιλογήσεις του αὐτὰς τὰς θεωρεῖ ὡς καθῆκον ἐπιβεβλημένον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν μεγάλην θεότητα, τὴν διοίαν ἐλάτρευσεν εἰς δῆλην τὴν ζωήν του. Μίαν ἔρευναν ψυχολογικὴν θέλομεν νὰ κάμωμεν ἐπὶ τῶν συγγραφέων μας καὶ τοῦ κοινοῦ. Τὸ ζητήμα τῆς γλώσσης, ὡς ζῶντος δργάνου συγκοινωνίας τῶν ψυχῶν, εἶνε πρὸ πάντων ζητήμα ψυχολογικόν, ἐπομένως φυσιολογικόν. Αἱ μέθοδοι πρὸς γνῶσην τῶν πραγμάτων εἶνε διαφορετικαὶ κατὰ τὰς διαφόρους ἐπιστήμας. Ἀλλη εἶνε ἡ μέθοδος τοῦ μαθηματικοῦ καὶ τοῦ ἀστρονόμου, ἀλλη ἡ μέθοδος τοῦ φυσιολόγου καὶ τοῦ ψυχολόγου. Ο μέγας Γάλλος φυσιολόγος Κάρολος Ρισσέ, εἰς ἔνα σημαντικώτατον ἀριθμὸν του, λέγει: «Ἐὰν πρόκειται περὶ τῶν παλαιῶν γεγονότων, η μόνη μέθοδος εἶνε ἡ ιστορικὴ καὶ ἡ τῆς παραδόσεως. Αἱ ιστορίαι καὶ ἡ ἐρευνητικὴ προσέδεσεις, τῆς ιστορίας, τῆς σπουδῆς τῶν κειμένων, τῶν μνημείων, τῶν γραπτῶν τεκμηρίων, τῶν βιβλίων. Διὰ τὰς φυσικὰς καὶ φυσιολογικὰς ἐπιστήμας πρέπει νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα. Εἰς τὰς μαθηματικὰς ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἐπαγωγὴ εἶνε τὸ πᾶν.» Ἡ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης μετέχει ὑπὸ μερικὰς ἐπόψεις τῶν ιστορικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐπιστημῶν, στηρίζεται δύμως κιρίως ἐπὶ τῶν φυσιολογικο-ψυχολογικῶν. Εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἔρευναν τοῦ ζητήματος, ἐχογιμωποιήθησαν κυρίως παρὰ τῶν εἰδικῶν αἱ μέθοδοι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν πρώτην ταξίν. Ἀλλ' ὅταν μία ἐπιστήμη παρατηρητική, λέγει ὁ Ρισσέ πάλιν, συνδεομένη ὑπὸ ἐπόψεις τινὰς πρὸς τὰς ιστορικὰς καὶ φιλολογικὰς ἐπιστήμας, ἔχει ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ δεδομένα τῆς ιστορίας ἡ τῆς παραδόσεως, ταῦτα πάντα εἶνε ἀνάγκη νὰ διατηρηθοῦν διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας παρατηρήσεως. Διὰ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῶν θέλομεν νὰ διασκεδάσωμεν τὰς ἐκ μονόμερον ἔρευνης ἐπιστημονικὰς προκαταλήψεις αἱ διοίαι ἡμιπορεῖν νὰ συσκοτίσουν τὸ ζητήμα δύσον καὶ αἱ αἰσθηματικαὶ προκαταλήψεις. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὅψιν ὅτι καὶ «ἡ πεῖρα σφαλερὴ καὶ ἡ κρίσις χαλεπή». Γνωρίζομεν διότι καὶ εἰς τὰς μᾶλλον θετικὰς τῶν ἐπιστημῶν, πλάναι γεννηθεῖσαι ἀπὸ ἀτελεῖς παρατηρήσεις ἐπειρθάδυναν ἐπὶ μακρὸν τὴν πορείαν τῆς προόδου. «Ἐνα κακὸν πείραμα [πόσον μᾶλλον

μία ἐσφαλμένη παρατήρησις) εἶπεν ὁ Bois Raymond διὰ νὰ καταπολεμῇ καὶ ἀποδοθῇ ἀπήτησεν δύοκλ' ρων ἔτῶν ἐργασίαν». Θέλομεν ἐπομένως νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν, μίαν ἔρευναν ἐπὶ τοῦ ζῶντος ὅργάνου, ἐλεύθεροι φανατισμῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φανατισμῶν αἰσθηματικῶν.

Προκειμένου νὰ ζητήσωμεν ἀπαντήσεις τινὰς ἐπὶ ἔρωτήσεων ἀπευθυνομένων μόνον καὶ ἀποκλειστικῶν εἰς τὴν αἰσθησιν τῶν συγγραφέων καὶ τοῦ κοινοῦ, αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συνεννοήσεως καὶ προσανατολισμὸν τῶν διμητρῶν μας, νὰ θέσωμεν προσωρινάς στρατηγίας εἰς τὸν ἴσχυοντας γλωσσικὸν τρόπους, ἀποφεύγοντες τοὺς καθιερωθέντας δρους, (καθαρεύουσα, τεχνητή, σχολαστική, χυδαία κλπ.) ὡς σημαντικοὺς ἐννοιῶν, ἔξασκουσῶν διπλωμάτητος κατοικίαν ὑποβολήν. Τὴν πολυτροπίαν τῆς ἰσχυρούσης γραπτῆς φιλολογικῆς γλώσσης διαιροῦμεν πρὸς εὐκολίαν εἰς τρεῖς τρόπους:

α') Εἰς τὴν δογματικὴν ἀρχαιοτροπίαν, τὴν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἀρχαίου λόγου καὶ μεταμορφοῦσαν κατ' αὐτὰ δῆλην τὴν νεωτέραν γλωσσικὴν ὥλην.

β') Εἰς τὴν δογματικὴν δημοτικὴν, τὴν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντάξεως τῶν δημοτικῶν μηνιείων καὶ μεταμορφοῦσαν κατ' αὐτὰ τὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας δανειζομένην γλωσσικὴν ὥλην.

γ') Εἰς τὴν ἐλευθέραν μικτήν, τὴν βασιζομένην ἐπὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων (διαμορφωθέντος ἐκ ποικίλων ἐπιδράσεων) καὶ ἀποδεχομένην ἐκ τῶν δύο τυπικῶν τοὺς τύπους τοὺς κινούμενους εἰς τὴν προφορικὴν συγεννόσην.

Ἡ ἔρευνα ἡμῶν χωρὶς νὰ διεκδικῇ καμμίαν ἀποκλειστικότητα εἰς τὴν δριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ἔρχεται νὰ προσθέσῃ τὰ ἔξαγόμενά της ἀπλῶς εἰς τὰ ἔξαγόμενα τῶν ἄλλων ἔρευνῶν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σκέψεων αὐτῶν ἀπευθύνομεν δύο σειρὰς ἔρωτημάτων, μίαν πρὸς τοὺς κυριωτέρους ἀντιπροσώπους τῆς δημιουργικῆς ἡμῶν φιλολογίας καὶ μίαν πρὸς τὸ κοινὸν τῶν «Παναθηναίων». Τὰ ἔρωτήματα ταῦτα, τὰ διατυπούμενα μὲ τὴν ἀναγκαῖαν ἔργοτητα, πρὸς περιορισμὸν τοῦ θέματος εἰς τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἔρευνης, ἀνταποκρίνονται πρὸς καίρια τινὰ σημεῖα, ἐπὶ τῶν δποίων ἔχομεν ἀνάγκην διαφορίσεως καὶ τὰ δποία θάνατυχούμεναν εἰς τὸ τελικὸν εἰδικὸν ἡμῶν ἀρθρον. Εἰς τὰ ρωτήματα ταῦτα αἱ ἀπαντήσεις δέον νὰ ἦνε ἀ-

ηλαγμέναι πάσης θεωρητικῆς ἀπόψεως τοῦ ζητήματος καὶ πάσης γνώμης θεωρητικῶς μορφωθείσης περὶ δρυπότητος, πρακτικότητος ἢ εἰδίκης σκοπιμότητος τοῦ ἔνδος τρόπου ἢ τοῦ ἄλλου.

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

1) Εἰς ποτὸν ἐκ τῶν ἄνω τριῶν κυριωτέρων γλωσσικῶν τρόπων (α, β, γ) γράφετε; Γράφετε τοιοντορόπως ἀπὸ ἀνάγκην αἰσθητικὴν ἢ ἐκ λόγων θεωρητικῶν;

2) Ἔγραφατε πάντοτε κατ' αὐτὸν, "Ἡ ἀν̄ μετεβάλλεται τρόπον, πόλα ἐσωτερικὴν ἀνάγκη — ἐκτὸς τῶν θεωρητικῶν λόγων — σᾶς ἡγάπασε;

3) Μεταχειρίζεσθε διαφορετικὸν γλωσσικὸν τρόπον κατὰ τὴν ὥλην τῶν δημιουργικῶν σας ἔργων; Καὶ πᾶς;

4) Ἡ παραγώγη σας κατ' αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον τὸν γλωσσικὸν τρόπον εἴναι ἐπελεῖς αἰθόμενος ἢ κατέχεσθε γράφοντες, ἀπὸ ἵδες δρυπότητος ἢ μὴ τῶν τύπων τοὺς δποίους μεταχειρίζεσθε, τροποποιοῦντες τὴν ἔκφρασιν ὑπὸν χάριν δριμένων γλωσσικῶν θεωρῶν;

5) Ομιλεῖτε, (ὅταν ἐκφράζεσθε χωρὶς ἐπιτήδενον ἢ προστάθεια), δποίως γράφετε ἢ διαφορετικά; Καὶ ἐν τοιανή περιπάτῳ αἱ κυριώτεραι διαφοροί μεταξὺ τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ σας λόγου ἔγκενται εἰς τὸ τυπικὸν ἢ τὸ λεκτικὸν;

6) Εἶσθε ἐντελῶς ἴναροποιημένος ἀπὸ τὸν γλωσσικὸν τρόπον ἐν γένει τοῦ γραπτοῦ σας λόγου ἢ μεταχειρίζεσθε αὐτὸν κατὰ σύμβασιν ἢ ἀνάγκην;

7) Εάν δὲν γράφετε ἀποκλειστικῶς κατὰ τὸν τρόπον α' καὶ β'. οἱ τύποι τοὺς δποίους μεταχειρίζεσθε ἐκ τῶν δύο τρόπων, σᾶς φαίνονται ἔνοι, ἀναγκαστικῶς ἢ προσωρινῶς δεκτοὶ μέχρι δρυπότητος μορφώσεως τῆς γλώσσης ἢ σᾶς φαίνονται ἀφωμοιωμένοι καὶ ὀδγανωμένοι εἰς τὸν γλωσσικὸν σας τρόπον καὶ ἐπομένως θεωρεῖτε αὐτὸν ὡς δριτούργον διὰ σᾶς τέλειον καὶ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκφράσεώς σας;

8) Ἀκολουθεῖτε τὴν ἴστορικὴν γραφὴν ἢ γράφετε δποίως προφέρετε; Καὶ διατέ;

(Αἱ ἀπαντήσεις παρακαλοῦμεν νὰ ἦνε δποίον τὸ δυνατὸν σύντομοι, ἀπ' εὐθείας πρὸς τὰς ἔρωτήσεις).

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

1) Ἐκ τῶν μημονευθέντων ἀνωτέρω τριῶν κυριωτέρων γλωσσικῶν τρόπων (α, β, γ), εἰς τὸν δποίους δύνανται νὰ ὑπαρχοῦνται αἱ διάμεσοι γλωσσικαὶ ποικιλλαί, ποτὸς ποτὸς ἐπὶ τὴν αἰσθησιν τοῦ φυσικοῦ, σᾶς φέτει δηλαδὴ εἰς ἐπικοινωνίαν πλέον ἀμεσον πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ γράφοντος, ἀνεξαρτήτως τῶν ἵδεων σας περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος;

(Δύνασθε ν' ἀναφέρετε παραδείγματα συγγραφέων ἢ νὰ παραπέμψετε εἰς σχετικὰ χωρία).

2) Ο γλωσσικὸς τρόπος κατὰ τὰς συνδιαλέξεις σας πρὸς ποτὸν ἐπὶ τὸν μημονευθέντων τρόπον πλησιάζει κατὰ τὸ τυπικόν;

3) Ο ἐπικρατῶν περίποτον γλωσσικὸς τρόπος τῶν ἐφημερίδων, ἀνεξαρτήτως τῆς κατανοήσεως τῶν γραφωμένων, σᾶς δίδει ἀμεσον τὴν αἰσθησιν τῶν γραφωμένων;

4) Ἐξουκειοῦσθε εὐκόλως πρὸς τὰς μεταβολὰς τῆς γραπτῆς φυσιογνωμίας τῶν λέξεων; Εἰς ἄλλους λόγους αἱ διπλαὶ σύμβολα τῶν ἐννοιῶν εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, μεταβάλλονται διπλωσίας γραφῆν τροποποιοῦν ἢ ἐλαττώνον τὴν ἀμεσον ἐντύπωσιν τῆς ἐννοίας, εἰς τὴν αἰσθησιν σας;

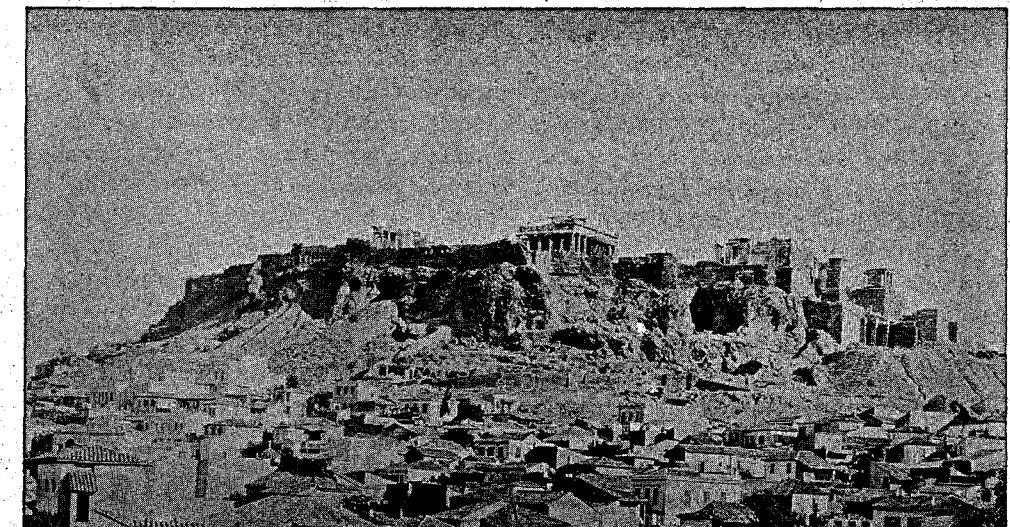
Ἐπὶ τῶν ἄνω ἔρωτήσεων παρακαλοῦμεν τὸν επιδυμοῦντας ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας νὰ μᾶς

παράσχωσι τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα πρὸς τὴν ψυχο-αἰσθητικὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, νὰ-παντήσωσι περιοριζόμενοι εἰς δυνατὸν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἔρωτήσεων μας, ἀποτεινομένων καθαρῶν εἰς τὴν αἰσθησιν αὐτῶν καὶ μόνην αὐτῆς, ἔξω πάσης θεωρητικῆς γνώμης, περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Τὴν στιγμὴν αὐτήν, διατυπόνοντες τὰς ἔρωτήσεις μας εἰς τὴν γλώσσαν τὴν τρέχουσαν τῆς ἐφημεριδογραφίας, πρὸς τὸν διαφορικὸν οἰασδήποτε ὑποβολῆς, διατελοῦμεν εἰς ψυχοδίληπον εἰνεκεντητικὸν συνδετερότητα. Θέλομεν νὰ διαφωτίσωμεν μίαν ὄψιν ἀπὸ τὰς πολλὰς τοῦ ζητήματος, τὴν ὄψιν τὴν αἰσθητικὴν καὶ ψυχολογικὴν, ἣτις προκειμένου περὶ ζῶντος γλωσσικοῦ ὅργανου εἶνε καὶ ἡ σπουδαιοτέρα. Οἱ γλωσσολόγοι ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων εἰδικὸν ἀρθρον θάνατυχην γλώσσην τοῦ παναθηναϊκοῦ περιήλετρου. Εἰπε τῇ βάσει τούτων εἰς τὸν εἰδικὸν μάρκον μας. Η συνεργασία ἢ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ἴσως

θὰ συντελέσῃ εἰς διαλεύκανσιν ἐνδὲ ζητήματος, πνιγομένου εἰς πλάνας, προλήψεις, δεισιδαιμονίας, πείσματα καὶ φανατισμούς. Οὔτε ημεῖς οὔτε ἔκεινοι θὰ διαμορφώσωμεν τὴν γλώσσαν, οὔτε θὰ δώσωμεν τὴν δριστικὴν αὐτῆς τροπὴν πρὸς ταύτην ἢ ἔκεινην τὴν διεύθυνσιν. Πρόκειται ἀπλῶς ἀπὸ διαφόρων σημείων νὰ διευθετήσωμεν, ἐφ' ὅσον εἶνε τοῦτο δύναται, τὴν γλώσσαν τὴν τρέχουσαν τῆς ἐφημεριδογραφίας, πρὸς τὸν διαφορικὸν οἰασδήποτε ὑποβολῆς, διατελοῦμεν εἰς ψυχοδίληπον εἰνεκεντητικὸν συνδετερότητα. Θέλομεν εἰς ψυχοδίληπον εἰνεκεντητικὸν συνδετερότητα. Θέλομεν νὰ διαφωτίσωμεν μίαν ὄψιν ἀπὸ τὰς πολλὰς τοῦ ζητήματος, τὴν ὄψιν τὴν αἰσθητικὴν καὶ ψυχολογικὴν, ἣτις προκειμένου περὶ ζῶντος γλωσσικοῦ ὅργανου εἶνε καὶ ἡ σπουδαιοτέρα. Οἱ γλωσσολόγοι ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων εἰδικὸν ἀρθρον θάνατυχην γλώσσην τοῦ παναθηναϊκοῦ περιήλετρου. Εἰπε τῇ βάσει τούτων εἰς τὸν εἰδικὸν μάρκον μας. Η συνεργασία ἢ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ἴσως

Διὰ τὰ «Παναθηναϊκά»

Π. Νβ.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΑΝΑΦΙΩΤΙΚΑ

ΤΟ ΔΕΚΔΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Ρόδα και Μήλα υπό Ψυχάρη. Τόμος Α.

ΑΠΟ τὸ Παρίσι μᾶς ἥλθε κατ' αὐτὰς ὁ πρῶτος τόμος τῶν «Ρόδων καὶ Μήλων» τοῦ κ. Ψυχάρη. Τὸ διμώνυμον βιβλιάριον, περὶ τοῦ διποίου ὀμιλήσαμεν εἰς τὴν στήλην ταύτην πρὸ δὲ λόγων μηνῶν, ἦτο ἀπλῶς ἀνυπόμονον ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ δευτέρου τόμου τῆς σειρᾶς, ὁ δοποῖος θὰ ἐκδοθῇ ἀργότερα. Υπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Ρόδα καὶ Μήλα», καὶ εἰς δύο, ἵσως καὶ περισσοτέρους τόμους, ὁ κ. Ψυχάρης θὰ συμπεριλάβῃ ὅλα του τὰ ἔργα, — μελέτας, διηγήματα, ἐντυπώσεις, πολεμικὰ ἀρχρά πτλ.— σκορπισθέντα κατὰ καιροὺς εἰς περιοδικὰ κ' ἐφημερίδας. Ἀλλην σειρὰν μ' ἀποτελέσουν τὰ δραματικά του, τιτλοφορούμενα «Γιὰ τὸ Ρωμαϊκὸ Θέατρο», τῶν διποίων ἀγγέλλεται ἡδη δεύτερος τόμος· ἀλλ' ἔκτος τούτου, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ποικίλα μᾶς ὑπόσχεται ὁ κ. Ψυχάρης: ποιήματα, μικρὰ μυθιστορήματα, μεγάλα μυθιστορήματα, μεγάλην Ρωμαϊκὴν Γραμματικήν, σύντομον Ρωμαϊκὴν Γραμματικὴν, κτλ. Δύο σελίδες τοῦ ἔξιφύλλου εἶγε γεμάται ἀπὸ τοιαύτας ἀναγγελίας καὶ ὀρατὰς ὑποσχέοις διὰ τὸ μέλλον.

Δὲν εἰμιορθοῦμεν βέβαια νὰ προφητεύσωμεν τὶ θὰ εἴνε τὰ νέα αὐτὰ ἔργα, καὶ κατὰ πόσον θάνατεῖσον τὸν ἀκούραστον ἔργατην των μεγαλείτερον. Άλλ' ὅσον ἀφορᾶ τὰ «Ρόδα καὶ Μήλα», εἰμιορθοῦμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ πρώτος αὐτὸς τόμος εἴνε ἔξοχως σημαντικός, διότι περιλαμβάνει τὰ ἀριστα τῶν μέχρι τοῦδε προσόντων τοῦ ἀνεξαντλήτου ψυχαρικοῦ κήπου, τόσον ὑπὸ ἔποψιν μῆλων, δηλαδὴ ἐπιστημονικῆς οὐσίας, ὅσον καὶ ὑπὸ ἔποψιν ρόδων, δηλαδὴ ποιητικῆς ὡραιότητος. Αν μαζὶ μὲ τὸν τόμον δεθῇ καὶ τὸ ἀρχέργονον ἐκεῖνο καὶ βαρυσήμαντον ὡς νεφέλωμα μέλλοντος κόσμου «Ταξίδι μου», ἵδου ὁ κῆπος τέλειος, ἵδου ὁ Ψυχάρης δλόκληρος. Ήμεῖς τοὐλάχιστον θεωροῦμεν ἀκόμη τὴν «Ζουλιαν», — τὴν δοποῖαν περιέχει ὁ ἀνὰ χειρας τόμος, — ἀνωτέραν ἀπὸ τὸ

«Ονειρο τὸν Γιαννίον» μεθ' ὅλην τοῦ τελευταίου τὴν ἐπιβολήν, καὶ σήμερον δὲν θὰ ἔχαμεν τίποτε οὐσιῶδες νάναιορέσωμεν ἕξ δοσῶν ἔγραφαμεν περὶ τὸν θαυμασίου ἐκείνου ψυχαλογικοῦ διηγήματος εἰς τὸ «Ἀστυ» πρὸ δεκαετίας. Ἀλλὰ καὶ τὰ «Ιστορικὰ καὶ Γλωσσολογικά» τὰ δοποῖα ἀνοίγουν τὸν τόμον, δὲν εἶνε ἀκριβῶς ἡ μελέτη ἐκείνη, ἡ δοποῖα ἡγοιέει τὸ στάδιον τοῦ κ. Ψυχάρη, καὶ συνώψισεν ἐπιστημονικῶς ὅλην τὴν θεωρίαν, ἡ δοποῖα ἀνεπύχθη κατόπι λαϊκώτερα εἰς τὸ «Ταξίδι»; Τί ἔγραψεν ἔως τώρα διὰ τὸ «Ἵητημα» ὁ κ. Ψυχάρης, τὸ δοποῖον νὰ μὴ περιέχεται ἐν ἐμβρύῳ εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην μελέτην; Τὰ δύο αὐτὰ τεμάχια θὰ ἥσαν ἀρκετὰ νὰ χαρακτηρίσουν τὴν ἀξίαν τοῦ τόμου, δοποῖος θησαυροῦς καὶ ἄλλα ἀκόμη πολύτιμα ἔργα: δύο διηγήματα, — τὸν «Μάγον» καὶ τὸν «Μουσαφίρην», — τὰ δροσερὰ καὶ τόσον ἰδιόρυθμα ἐκεῖνα «Νησιώτικα Γραμματάκια», καὶ τὸ «Ἀφιέρωμα ἐπὶ τὸν Τρικούπη» δύο νέας σελίδας ἐφαμίλλους πρὸς τὰς παλαιάς, δύον χαρακτηρίζεται ὁ ἔξοχος πολιτικός μας τόσον ὡραῖας καὶ ἀληθινά, ὅσον βέβαια δὲν ἔγινε ποτὲ διὰ τὸν Τρικούπην. Ὅταν ἐδιάβασα τὰς δύο αὐτὰς σελίδας, ἡ μεγάλη μορφὴ ἐπαρουσιάσθη ἐμπρός μου δλοζώντανη, εἰς μίαν αἴγλην ἀποθεώσεως. Τί ποιητής ποῦ εἴνε κάποτε αὐτὸς ὁ γλωσσολόγος!

Κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὁ κ. Ψυχάρης πρότασσε τοῦ βιβλίου του καὶ πρόλογον. Καὶ εἴνε δοπόλογος ἐντελῶς πολεμικός. Ο κ. Ψυχάρης πτυχαπό τῷρα τὴν «μισὴ γλῶσσα» μὲ δῆσην δρμήν ἐκτύπησεν ἀλλοτε τὴν «καθαρέβουσα». Ή δὲ «μισὴ γλῶσσα» εἴνε ἡ γλῶσσα τῶν νέων λογογράφων καὶ τῶν ποιητῶν, οἱ δοποῖοι, μολονότι κατὰ βάθος ψυχαρισταί, δὲν ἀκολουθοῦν ἀυτηρῶς τὴν ψυχαρικὴν γραμματικήν, ἀλλ' ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὴν πολλὰς ἐλευθερίας, τόσον εἰς τὸ τυπικὸν μέρος ὅσον καὶ εἰς τὸ φθογγολογικόν. Καὶ διὰ τὸ λεξιλόγιον ἀκόμη ἔχει παράπονα ὁ κ. Ψυχάρης, δοποῖος δὲν ἀνέχεται, τὸν δανεισμὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου θησαυροῦ, ἔστω καὶ ὑποταγμένον εἰς τοὺς ζωντανοὺς τύπους, δταν ὑπάρχουν ἀντίστοιχοι

λέξεις εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἡ δταν ἕξ αὐτῶν τῶν ζωντανῶν στοιχείων εἰμιποροῦν εὐκόλως νὰ πλασθοῦν νέαι. Κ' ἐπισύρουν τὴν μῆνιν του πρὸ πάντων δο Παλαμᾶς καὶ δο Καρκαβίτσας, δχι διότι κάμνουν τὴν μεγαλειτέραν κατάχοησιν, ἀλλὰ διότι ἡ κατάχοησις πτυχαπό περισσότερον εἰς τὴν κατὰ τᾶλλα δημοτικωτάτην γλῶσσαν ποῦ γράφουν αὐτοί. Κ' ἐκτὸς τούτου, ἐλευθερίαι εἰκ μέρους ἐνὸς ποιητοῦ δος δο Παλαμᾶς κ' ἕνδος διηγηματογράφου ὡς δο Καρκαβίτσας, είνε ἴκαναι νὰ δώσουν κάκιστον παράδειγμα καὶ νὰ ἐπιδράσουν εἰς τὸ ξήτημα δλεθρίως. Καὶ διὰ νὰ ἔξηγήσῃ τὸ φαινόμενον τῆς μισῆς αὐτῆς γλῶσσας, ἡ δοποῖα δὲν εἴνε οὔτε δημοτικὴ οὔτε καθαρευόντα, τῆς νέας γραμματικῆς «ποῦ μήτε ἐμπρόδες λέει νὰ πάρι μήτε πίσω, παρὰ στέκεται ἀγράμματη στὸν ἀέρα», δο κ. Ψυχάρης τὸ ἀποδίδει ἐπιτέλους εἰς τὴν φυσικὴν τεμπελιὰν τοῦ Ρωμηοῦ, δο δοποῖος δὲν ἔννοει νὰ κοπιάσῃ διὰ νὰ κάμη κάτι τέλειον, καὶ δλα τᾶλλα τὰ θεωρεῖ ἀπλούστατα προφάσεις.

Η μέθοδος τῆς ἔξηγήσεως ταύτης εἴνε ἡ εὐκολωτέρα ἀλλ' δχι καὶ ἡ ἀληθεστέρα. Δὲν ἀρνοῦμαι δτι ἡ «τεμπελιὰ» παῖζει κ' ἐδῶ τὸ μέρος τῆς, τοὐλάχιστον εἰς μερικὰ καὶ ἀπὸ μερικούς. Άλλ' ἴσως ὑπάρχει καὶ βαθύτερος, οὐσιαστικώτερος λόγος, διὰ τὸν δοποῖον οἱ ψυχαρισταί μας δὲν εἴνε τοιοῦτοι ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἄν δέν με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, πρῶτος δο Παλαμᾶς, δο ἐνθερμότερος ὑπέρημαχος τῆς γλωσσικῆς θεωρίας τοῦ Ψυχάρη, διεμαρτυρήθη δι' ἐκτενοῦς ἀρθρου, δημοσιευθέντος εἰς τὴν «Ἐφημερίδα» κατὰ τῆς ἀνελευθέρας ὑποταγῆς ἐνὸς ποιητοῦ, ἐνὸς δημιουργικοῦ συγγραφέως, εἰς τὴν ἀποκλειστικῶς, τὴν χημικῶς καθαράν δημοτικὴν γραμματικήν, τὴν δοποῖαν ἔννοιον νὰ ἐπιβάλῃ δο συγγραφέως τοῦ «Ταξίδιον». Κ' ἐκτὸς τοῦ κ. Πάλλη καὶ τοῦ κ. Εφταλιώτη, ἴσως δὲν ὑπάρχει σήμερον ἄλλος ψυχαριστής, ἀξιος λόγου, ἀκολουθῶν καθ' δλας τὰς λεπτομερεῖας τὸ σύστημα τοῦ ἀρχηγοῦ. Οὔτε ποιητής, οὔτε πεζογράφος, οὔτε θρήνος, οὔτε δραματικός. Διατί; Τὸ εἴπαμεν χιλιάκις: διότι τὸ σύστημα αὐτὸς ἔχει τὰς ὑπερβολάς του, καὶ κάθε ὑπερβολὴ δὲν εἴνε βέβαια ἀληθεία. Ἄν ἔλειπεν αὐτό, δο κ. Ψυχάρης εἰμιπορεῖ νὰ εἴνε βέβαιος, δτι θὰ ἡκολουθεῖτο πιστότερα ἀπὸ δλους τοὺς νέους, τοὺς ἔλεκτοὺς καὶ τοὺς ἔλευθερους προλήψεων. Καὶ ἀν ἔμενε εἰς τὴν Ελλάδα, δν ἔζουσε μεταξύ μας, ἀν ἐκτὸς τῆς γλωσσικῆς σοφίας είχε καὶ ἀνάλογον γλωσσικὸν αἴσθημα, — θὰ ἔβλεπε καλλίτερα

τὰ πράγματα, καὶ θὰ ἔννοούσε διὰ ποῖον σημαντικὸν λόγον μερικὰ καινοτομίαι του, ἐπιστημονικῶς ἴσως ἀληθοφανεῖς, ἀποκρούονται ἀπὸ τὸ αἴσθημα, χαρακτηρίζονται ὡς ὑπερβολαὶ καὶ δὲν εὑρίσκουν δπαδὸν κανένα. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἔκει ποῦ εἴνε, τόσον δύσκολον είνε νὰ συμπεράγῃ. δτι εἴνε πλέον ἀργά, ἀμετακλήτως ἀργά, μοιραίως ἀργά, διὰ μίαν τόσῳ ωρικὴν μεταβολὴν εἰς τὸ γλωσσικὸν καθεστώς; Δὲν είνε ἄρα γε δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ καὶ νὰ πιστεύῃ, δτι ἡ μαρά, ἡ ὑπερεκαποντατης, χρῆσις τῆς ἔλεεινῆς αὐτῆς καθαρευούσης, είνε ἡδη γεγονός τὸ δποῖον ἀδύνατον νὰ μὴν είχε τὰς συνεπείας του, είνε μία ἀλήθεια, μία πραγματικότης, ἔνας παράγων ισχυρός, τὸν δποῖον δὲν εἰμιπορεῖ κανεὶς νάποβάλῃ πλέον, χωρὶς νὰ περιτέσῃ εἰς πλάνην καὶ ψεῦδος, ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν τῆς φιλολογικῆς μας γλῶσσης καὶ ἀπὸ πᾶσαν διδασκαλίαν περὶ αὐτῆς;

Θέλω νὰ διατυπώσω ἐδῶ ἀκόμη μίαν φοράν, καὶ τελευταίαν, τὰς διαφοράς, αἵ δοποῖαι μας χωρίζουν ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ κ. Ψυχάρη, ἀπὸ τὸν ἀκραιφνή καὶ ἀκρατον ψυχαρισμὸν εν γένει:

Α'. — Εἰς τὸ τυπικόν: τύποι τινὲς τῆς ἀρχαίας γλῶσσης, ἔλαχιστοι, θὰ ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἀνάγκην εἰς τὴν νέαν φιλολογικὴν γλῶσσαν, δχι μόνον ἐφ' δσον δὲν είνε δυνατὸν νάντιακανταται ἀνεύ μεγάλου ἔξαφνισμοῦ καὶ ἐπαναστατήσεως τοῦ γλωσσικοῦ μας αἰσθηματος, δλλὰ κ' ἐφόσον ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωντανήν, τὴν διμιουρμένην γλῶσσαν, οὔτε τοιοῦτοι ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἄν δέν με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, πρῶτος δο Παλαμᾶς, δλλὰ κ' ἐφόσον ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωντανήν, τὴν διμιουρμένην γλῶσσαν, οὔτε τοιοῦτοι ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, τὴν διατημάταστασίς των νὰ παραβλάπτῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνατάραστασεως: (π: χ: ἔνδος διαλόγου διηγήματος, ἔνδος σκηνικοῦ ἔργου, κτλ.)

Β'. — Εἰς τὸ φωνητικόν: Λέξεις, δανεισμέναι εἰς τῆς ἀρχαίας, δὲν πρέπει, πρὸς τὸ παρόν, νὰ ὑφίστανται καὶ ἀναλογίαι δλας ἔκεινας τὰς φωνητικὰς μεταβολάς, τὰς δοποῖας ὑπέστησαν ἄλλοις ψυχαριστής, ἀξιος λόγου, ἀκολουθῶν καθ' δλας τὰς λεπτομερεῖας τὸ σύστημα τοῦ ἀρχηγοῦ. Οὔτε ποιητής, οὔτε πεζογράφος, οὔτε θρήνος, οὔτε δραματικός. Διατί; Τὸ εἴπαμεν χιλιάκις: διότι τὸ σύστημα αὐτὸς ἔχει τὰς ὑπερβολάς του, καὶ κάθε ὑπερβολὴ δὲν εἴνε βέβαια ἀληθεία. Ἄν ἔλειπεν αὐτό, δο κ. Ψυχάρης εἰμιπορεῖ νὰ εἴνε βέβαιος, δτι θὰ ἡκολουθεῖτο πιστότερα ἀπὸ δλους τοὺς νέους, τοὺς ἔλεκτοὺς καὶ τοὺς ἔλευθερους προλήψεων. Καὶ ἀν ἔμενε εἰς τὴν Ελλάδα, δν ἔζουσε μεταξύ μας, ἀν ἐκτὸς τῆς γλωσσικῆς σοφίας είχε καὶ ἀνάλογον γλωσσικὸν αἴσθημα, — θὰ ἔβλεπε καλλίτερα

Γ'. — Εἰς τὸ λεξικόν: Εννοοῦμεν νὰ εἴνε ἔλευθερος δο Ποιητής νὰ γράφῃ κάθε λέξιν ἀδιακρίτως, τὴν δωνηγόρευε τὸ αἴσθημα του, — εἴτε ὑπάρχει εἴτε δὲν ὑπάρχει ἄλλη δημοτικωτέρα, — καὶ μὲ τὴν ἀρχαίαν τῆς κλίσιν ἀκόμη, ἀν εἴνε ἀρχαία καὶ ἀν τῷ χορησμένη μὲ τὸν τύπον της. Εννοοῦμεν ἐπίσης νὰ μείνουν ἀμετάβλητοι οἱ κοινοὶ καὶ καθει-

ρωμένοι « ὅροι », ἀρχεῖ δπωσδήποτε νὰ προσ-
αρμόζωνται εἰς τὸ νέον τυπικόν.

Δ': — Τέλος εἰς τὸ ὄρθιογραφικόν : εἴμεθα
ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἴστορικῆς ὄρθιογρα-
φίας, ὅσον καὶ ὅπου εἶνε τοῦτο δυνατόν, ἀνευ
βλάβης τῆς νέας προφορᾶς.

Αλλ' δ κ. Ψυχάρης ίσχυριζεται, ότι διαφωνοῦμεν ἀπὸ λόγους προσωπικούς! Μου κάμνει τὴν τιμὴν νὰ μου ἀφιερώνῃ τρεῖς σελίδας ἀπὸ τὸν «Πρόλογόν» του, διὰ νάντιαρούσῃ κάποιας γνώμας, τὰς δποίας ἔγραφα ἐσχάτως εἰς τὴν στήλην αὐτῆν, καὶ εἰς μίαν του ὑποσημέωσιν κρίνει καλὸν νὰ διαφωτίσῃ τὸν ἀναγνώστην περὶ τοῦ κινήτρου τῶν ἐπικρίσεών μου, τὸ δποῖον κατ' αὐτὸν εἶνε ότι «κάποτε, — στὴν Προκήρυξι τοῦ Διαγωνισμοῦ του, — ἔτυχε νὰ δηγηθῇ κάτι καὶ γιὰ μένα.» Μὰ πᾶς θὰ πείσω ἐπιτέλους τὸν κ. Ψυχάρην ότι κολακεύομαι πολύ, ότι τὸ θεωρῶ τιμὴν μου μεγάλην, όταν μὲ ἀναφέρῃ — ἀνθρωπος ὡς αὐτός! — εἰς τὰ γραφόμενά του, εἴτε διὰ νὰ μ' ἐπαινέσῃ εἴτε διὰ νά με κατηγορήσῃ, καὶ ότι ἀν ἀκολουθοῦσα προσωπικοὺς λόγους εἰς τὴν κοιτικήν μου, ἥ δποία καμίαν ἄλλην ἀξίαν δὲν ἔχει παρὰ τὴν εἰλικρίνειαν, ἔπειτε νὰ τὸν ἐκθειάσω ἀνεπιφυλάκτως καὶ ἀνειλικρινῶς, διότι ἔως τόρα μόνον καλωσύνην καὶ ἀγάπην εἶδα ἀπὸ αὐτόν; Πῶς ἀκόμη θὰ πείσω τὸν κ. Ψυχάρην, ότι τὸ κάτι ἔκεινο ποῦ διηγήθη δι' ἐμὲ δὲν ἦτο καθόλου προσβλητικόν, καθόλου πειρατικόν, ἀλλὰ μόνον ἀνακοινές, — πρᾶγμα τὸ δποῖον δὲν ἦμποροῦσε καὶ νὰ μὲ θυμώσῃ, ἀφ' οὗ δὲν μὲ ἦγγυε ποσδῶς:

Καὶ μὲ τὴν ἴδιαν ὡς πάντοτε εἰλικρίνειαν, θὰ διαβεβαιώσω τὸν φίλον μου Ψυχάρην, ὅτι δὲν μ' ἔπεισε καθόλου εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐπιστημονικῶν δρων, διὰ τὸ δύτοιον μὲ ἀντικρούει, καὶ ἐπιμένω, ὅτι τὴν λέξιν ἐπιφάνεια οὔτε ή ἀπανωσιά τοῦ κ. Πάλλη, οὔτε καμμία ἄλλη θὰ εἰμπορέσῃ ν' ἀντικαταστήσῃ· διότι ἔγινε πλέον δημοτική, ὅχι βέβαια δύσον εἶνε ή λέξις surface εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ τόσον, ὥστε νὰ εἶνε ἀδύνατος πλέον ή ἀντικατάστασις. Τὸ δὲ παραδειγμα τῆς Γερμανίας, ή δποία ἀντικαθιστᾶ τῷρα τοὺς παλαιοὺς ἐπιστημονικοὺς δρους, εἰσάγουσα νέους, ἀμέσως τάχα καταληπτοὺς εἰς τὸν λαόν, εἶνε ἀπυχὲς καὶ σοφιστικόν. Διότι ή ἀντικατάστασις ἐκεῖ γίνεται μᾶλλον ἀπὸ λόγους ἐθνικούς, καὶ ὅταν δὲ Γερμανὸς σήμερον γράφει Lautlehre ἀντὶ Phonetik, ή Tugendlehre ἀντὶ Ethik, τὸ κάμνει ὅχι διότι αἱ νέαι λέξεις εἶνε εὐνόητότεραι ἀπὸ τὰς παλαιάς, ἀλλ' ἀπλού-

στατα διότι εἶνε γερμανικά, αἱ δὲ πρῶται
ἥσαν ξέναι.

Οσον διὰ τὴν μομφὴν τῶν « προσωπικῶν », νομίζω ότι ἔγω μᾶλλον δικαιοῦμαι νὰ τὴν ἀπόδωσω εἰς τὸν φύλον μου Ψυχάρην. Πρὶν διατυπώσω ὅκομη ἀντιρρήσεις κατὰ τοῦ συστήματός του, δταν εἶχαμεν ἀχώνευτον τὸ ζῆτημα, καὶ εἴμεθα δῆλοι ὡς θαμβωμένοι ἀπὸ τὸ νέον φῶς, κ' ἐγράφαμεν μὲ τὸν τυφλὸν ἐνθουσιασμὸν νεοφωτίστων, καὶ ἀπέκρουναμεν δχι μόνον τὸν « συμβιβασμὸν », τὸν δποῖον ἐπρότειναν δ Ροΐδης καὶ δ Βικέλας, ἀλλὰ καὶ τὴν λογικωτέραν ὑποχώρησιν, τότε ἥμουν κ' ἐγὼ « critique d'une rare sagacité », καὶ οὕτω πομπωδῶς μὲ ὀνόμαζεν δ κ. Ψυχάρης εἰς τὸ βιβλίον του « Autour de la Grèce ». Αλλ' ἦλθαν ἔπειτα τὰ « προσωπικά ». Τὸ πρῶτον θάμβος παρῆλθε κ' ἡρχίσαμεν νὰ ἔχωριζωμεν τὰ πράγματα καθαρῶτερα, καὶ νὰ βλέπωμεν καλλίτερα ποῦ εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ ποῦ ἡ πλάνη καὶ ποῦ ἡ ὑπερβολή. Καὶ δταν φυσικὰ ἔγραψα καὶ κάποια, τὰ ὄποια δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑραφιστήσουν τὸν κ. Ψυχάρην, ἀπὸ τότε ὑπερβιβάσθην ἀπλῶς εἰς « κριτικὸ μὲ κάποια κρίση » (Ρόδα καὶ Μῆλα, σελ. 25.) Μὲ κάποια... ἔ, τί νὰ γίνη ! ἀπὸ δλότελα. . .

ΓΡΥΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

«Σήμαντρα» υπό Ι. Π. Ιωαννίδου Βοσπορίτου

Ο Αμέτος δὲν θὰ εἰμποροῦσε νὰ εἰπῇ εἰς τὸν ποιητὴν τῶν «Σημάτων» δι, τι εἶπε πόδος τὸν φίλον του Ὁράτιον: « 'Υπάρχουν υπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς πράγματα, Ὁράτιε, τὰ διοῖα οὔτε εἰς τὸν ὕπνον της εἴδεν ἡ φιλοσοφία σου». Διότι δ. κ. Ἰωαννίδης τὰ εἶδεν δῆλα αὐτὰ καὶ ἄλλα τόσα ἀκόμη. Δὲν ὑπάρχει ἥχος, φαινόμενον, χρῶμα, σχῆμα, σκιά, πλάσμα τοῦ Θεοῦ ἢ πλάσμα τοῦ Διαβόλου, τὸ διποῖον δὲν ἥγγισεν δι ποιητῆς μέσα εἰς τὸ πυκνοτυπώμενον αὐτὸ τομίδιον τῶν «Σημάτων». Δὲν ὑπάρχει οὐρανὸς μέχρι τοῦ ἔβδομον τὸν διποῖον δὲν ἔκρουσε, δὲν ὑπάρχει βάραθρον μέχρι τῆς γεέννης τῆς κολάσεως εἰς τὸ διποῖον νὰ μὴν ἔσκυψεν. 'Απὸ δῆλην αὐτὴν τὴν μυριόχορδον λύραν σπανίως ἀπολύεται ἐν τούτοις μία καθαρὰ καὶ ἀπλῆ μελωδία, μία γνησία συγκίνησις, ἔνα ἀριμονικὸν μετεώρισμα. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τομίδιου αὐτοῦ μένει κανεὶς θαμβωμένος, μὲ ἔνα βάρος ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ὄφθαλμούς, ὡς ἀπὸ παρατεταμένον ἀντίκρουσμα κινηματογύραφου, δονουμένου ἐνο-

χλητικῶς. Ἡ καρδία τοῦ ἀναγνώστου πάλλει κανονικῶς δπως καὶ πρὸ τῆς ἀναγνώσεως, ἡ σκέψις του κοιμάται καὶ ή μόνη ἀνάγκη τὴν δποίαν αἰσθάνεται εἶνε ν' ἀναπαύση τὰ βλέμματά του ἐπάνω εἰς ἓνα πράσινον ἀγρὸν ἢ μίαν γαλανὴν μάλασσαν. Αὐτὸ δὲν εἶνε μυστήριον, εἶνε ἀπλῶς ἓνα φαινόμενον αἰσθητικόν, τὸ δποῖον εἰμπορεῖ νὰ ἔξηγηθῇ εὐκόλως. Μὲ ὅλα αὐτὰ δ. κ. Ἰωαννίδης δὲν εἶνε ἐντελῶς ἐστερημένος ποιητικῶν χαρισμάτων. Ενδρίσκεται πολὺ συχνὰ εἰς ποιητικὴν διάθεσιν, γνωρίζει τὴν μυστικὴν γλῶσσαν τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ αἰσθήματος, τὰ δάκτυλά του κινοῦνται κάποτε μὲ ἐλευθερίαν καὶ χάριν ἐπάνω εἰς τὰς χορδάς, ἔχει κάποτε πτερὰ εἰς τοὺς ὅμους του, ἀλλὰ αἱ χορδαὶ του σπάζουν ἀδιακόπως, τὰ πτερά του μονδιάζουν αἰώνιως καὶ ἡ ποιητικὴ του διάθεσις ὑφίσταται συνεχεῖς ἔξατμοιςεις. Καὶ παρουσιάζει τὸ θέαμα ἐνδός ἀνθρώπου ἀγωνιῶντος καὶ ἐπιμένοντος καὶ βασανιζομένου. Ἐντεῦθεν μία ἀνισότης καταπληκτικὴ εἰς τὸ ἔργον του. Οχι ἀνισότης πλέον ἀπὸ ποιήματος εἰς ποίημα, ἀλλ' ἀπὸ στροφῆς εἰς στροφήν, ἀπὸ στίχου εἰς στίχον κάποτε. Ὑπάρχουν μέσα εἰς τὸν τόμον αὐτὸν ποιήματα ποὺ ἀρχίζουν θαυμάσια, προχωροῦν ὑποφερτὰ καὶ σπάζουν ὡς πομφόλυγες καὶ τάναπαλιν. Ἐὰν ἀπὸ μίαν καταστροφὴν τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ἰωαννίδου σωθοῦν κατὰ τύχην οἱ καλοί του στίχοι καὶ αἱ καλαί του στροφαί, οἱ μεταγενέστεροι θὰ θρηνοῦν τὴν ἀπώλειαν ἐνδός καλοῦ ποιητοῦ εἴμαι βέβαιος.

Καὶ εἶνε ἡ καλλιτέρα τύχη τὴν δποίαν εἰμι πορῶ νὰ εὐχηθῶ εἰς τὸν ποιητὴν τῶν «Σημάντων». Τούλαγιστον διὰ τὸν τόμου του αὐτόν

ἐπιστολῇ ταύτη περιέχεται ὀλόκληρον πρόγραμμα καὶ ὀλόκληρος πολεμικῆ, οὐχί ὡς σάλπισμα πρὸς τὸ κοινόν, ἄλλα ὡς φιλική ἐξουμολόγησις καὶ φιλικὴ μομφὴ καὶ παρανεσίς. Σοῦ στέλλω τὸ ἵτακον κείμενον καὶ δοκίμιον παταφράσσομεν. Προσθέτω μόνον τὰς ἔξης ἴστορικὰς ἔξηγησεις.

‘Η ἐπιστολὴ εὐρέθη μεταξὺ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Τερτσέτη πρὸς τὸν «Ἀντώνιον Μάτεουν» (1794-1875), τὸν ποιητὴν τοῦ «Βασιλικοῦ». Τοὺς δύο τούτους ἄνδρας συνέδεον στενή συγγένεια καὶ φιλία καὶ κοινός θαυμασμός καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Σολωμὸν καὶ τὸ ἔργον του. Η ἀλληλογραφία των είναι δύκωδεστάτη, διαρκούσα επὶ μίαν σχεδὸν πεντηκονταετίαν, ἀπὸ τῆς πώτης ἐκ Ζακύνθου ἀναχωρήσεως τοῦ Τερτσέτη μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ο Σολωμός ἐπανελθὼν δι' ὀλίγας ήμέρας ἐκ Κερκύρας εἰς Ζάκυνθον κατά τὸ 1833 ενδιστέστο ἐν μέσῳ τοῦ κύκλου τῶν νεανιῶν τοῦ φύλου, οἵτινες τὸν ἐθεώρουν ὡς διδάσκαλον. Ἐκεῖθεν ἔγραψε πρὸς τὸν Τερφατέην, διαμενόντα τότε ἐν Ναυπλίῳ, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην φαίνεται ὅτι κατόπιν δὲ Τερφατῆς ἔστειλε πρὸς τὸν Μάτεσιν. Τὸ ποίημα, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῇ ἐπιστολῇ, εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ «Φίλημα», γραφόμενον ἐπὶ τῇ εὐκαριότῃ τῆς καθόδου τοῦ «Οθωνού» καὶ δημοσιευθὲν ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1833, τὸ ἀρχόμενον διὰ τῶν στίχων.

*Ἐλλάδα μον, πατρίδα μον,
Ω τάφε τῶν γονεῖῶν μον . . .*

⁵Ω τάφε τῶν γονειῶν μου . . .

Αλλά ποιὰ ἄφα γε νὰ είναι τὰ πεζά, τὰ ὅποια τόσον ἐσκανδάλισαν τὸν Σολωμὸν ἐν Κερούῳ; Μὲ δλας τὰς ἔρευνας μου δὲν ἤδηνήθην νὰ εὑνῷ δημοσίευμα τοῦ Τερτσέτη πρὸ τοῦ 1833. Ἐπίσης ἀγνώσ ποτοῦ είναι ὁ ὑπαίνιοσδόμενος C. πρὸς ὃν ἤδηντο ἐν ἐνδεχομέναις οἰκονομικαῖς ἀνάγκαις νὰ καταφύγῃ ὁ Τερτσέτης. — Ο φερδύμενος ὡς μάρτυς τῆς παροδικῆς ἀνεγείας τοῦ ποιητοῦ είναι ὁ Ἰωάννης Γαλβάνης πατήη τοῦ αὐδίμουν καθηγητοῦ, εἰς ἐκ τῶν ἐγκριτικῶν ἐν Ζακύνθῳ δικηγόρουν τῆς ἐποχῆς, νομίζω δὲ καὶ δικηγόρος τοῦ Σολωμούν ἐν τῇ πολυνθρυλήτῳ δίκη-

Αθήνησι, 3 Ιανουαρίου 1903.

Ο σὸς
Α. Σ. ΜΑΤΕΣΙΣ

Al nobile sig. dottor Giorgio Terzetti.

Zante 1 Giugno, 1833, S. V.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Φίλτατε κύριε Μιχαηλίδη,

Ταξινομῶν πρό τινος ἀρχαῖα κειρόγραφα ἐν τῷ μικρῷ οἰκογενειακῷ μου ἀρχειῳ εὑδόν μίαν Ἰταλικήν ἐπιστολὴν μὲν χρονολογίᾳ τοῦ 1833 ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Γεωργίον Τερτσέτην. Ἀνεγνώστα ἀμέσως τὴν γραφὴν τοῦ Σολωμοῦ, γνωστὴν μον. ἔξι ἀλλάζοντος Ἰταλικοῦ αὐτογράφου του. Μὲ συγκίνησιν ἀνεξήτητοσσι τὴν ὑπόγραφὴν καὶ εὑδόν τὰ δύο ἀρχικά D. S. Μετά τὴν ἀνάγνωσιν δῆμος ἐπείσθη διτε, καὶ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἄν εἴλειτον, ἡρκει τὸ περιεχόμενον διὰ νὰ μι βεβαιώσῃ ἀδιστάκτως.

Παραδιδώ διὰ τῶν «Παναθηναίων» εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ πολύτιμον εὑρημα. Πολύτιμον διότι ἐν τῇ

gua è a dire quello che dice Michiavello di tutte le umane istituzioni; non essere cioè salute quando è corruzione, se non tornando ai principi. I maestri di Grecia tornano troppo indietro: ciò non è tornare ai principi. Io godo che si prendano le mosse dalle canzoni popolari; ma vorrei che chi si usa della lingua celta lo facesse virtualmente, non formalmente, m' intendi? E quanto al poetare, poni mente, Giorgio mio, che è bene sì piantarsi su quelle rime, ma non è bene fermarvisi: conviene alzarsi perpendicolarmente. Non so se abbia aperto bene il mio pensiero nella fretta in cui scrivo. La poesia celta è bella ed interessante come ingenua manifestazione fatta dai celti della vita, del loro pensare e del loro sentire. Non ha l'istesso interesse in bocca nostra: la nazione vuole da noi il tesoro della nostra intelligenza individuale vestito nazionalmente. Se fossimo insieme parlerai, credo, più chiaro. Qui m' incalzano perch' io chiuda la lettera, ma voglio rubar tempo, perchè ho qualche cosa necessaria a dirti. Questo tuo poemetto venne a tempo per darmi una consolazione, perchè vennero a turbare la mia quiete in Corfù quelle prose tue. Credo, leggendole d' aver pianto. Come mai, dicevo io? Dopo tanto tanto parlare e tanto ridere e tanto sdegnarsi si fa anch' egli della setta di coloro che uccidono la civiltà della Grecia? Tanto grande si è fatto il mare della rea usanza, che gli bolle intorno, da fargli credere che le sue sponde estreme sono proprio quelle di tutta la Grecia? Lo fa egli per bisogno? Ma quand' anche io fossi tanto povero, com' ero allor quando mi mandò a chiedere quei dieci oboli, che io non avevo — e il Galvani lo sa — che io non avevo nemmeno da potermeli levare di bocca, perchè non ricorrere al C. piuttosto che far tanto male? Solo un pensiero mi confortava: che tu ti fossi fatto uno della Sinagoga e messoti lo stesso straccio sulle spalle, dondoleggiando e cantando com' essi, per poterli poi, quando che fosse, atterarli. Parlando col Matesi gli dissi questo sospetto, ch' io an-

davo rafforzando dalla memoria del rimprovero che facevo a me con te, un giorno, della poca prudenza con cui mi posi a deridere quella lingua Babelica, prima che questa nostra facesse progressi; ed egli me lo confermò con certe parole che tu gli scrivevi in una tua. In ogni modo scrivimi netto su questo proposito e sopra cento altri; e bada scrivendo di non porti i *manichini* ma di buttar giù tutto quello che viene, come se stessimo parlando.

Non sarebbe buona cosa che tu vennissi qui per qualche mese? Sarebbe, parmi, un bene per tuttadue. Io tarderei in questo caso d' andare a Corfù. — Ma qui non mi lasciano scrivere nemmeno una parola; onde non mi resta altro tempo se non per dirmi sempre.

Tuo afettuosissimo amico

P. S. Scrivi subito.

D. S.

Μετάφρασις:

Ζάκυνθος, 1 Ιουνίου 1833, π. ἔ.— Ἐδιάβασα. Ἀν μοῦ εἶχες στεῖλη τὸ ποίημα πρὶν τὸ τυπώσης — αὐτὸν θὰ κάμης ἄλλην φορᾶν — τώρα θὰ ἡμεδία πλέον εὐχαριστημένοι καὶ οἱ δύο μας, τόσον διὰ τὸ νόημα τῆς τέχνης, ὅσον καὶ διὰ τὴν μορφήν, ὅπου τὸ ἔζητησες. Καὶ διὰ τὸ σύνολον καὶ διὰ τὰ μέρη. Μὰ καὶ τώρα ὅπως εἶναι, μένον εὐχαριστημένος. Τὰ ἐλαττώματα, ποῦ δὲν εἶναι ὀλίγα, τὰ φθάνοντα οἱ εὐμορφίες. Ὁσον διὰ τές στροφές 2, 6, 7, 8, 9, 10, ἀκροάσου καλά, Τζώρτζη μου — καὶ θ' ἀκούσης ἀπὸ μὲ κειροκρότημα — κειροκρότημα ποῦ δὲν ἔχει τέλος. Οἱ στροφές αὐτές εἶναι ή ἔκφρασι ψυχῆς γαλήνιας, ἀθώας καὶ ἀρμονικῆς καὶ ἔγῳ διαβάζοντάς τες, ἔγνωσισα πῶς ήταν δικές σου.. Διὰ τὴν γλῶσσαν πηγαίνει ἔκεινο ποῦ λέγει δικαίως δι' ὅλους τοὺς θεσμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μόνη σωτηρία σὲ κάθε διαφθορὰν εἶναι ή ἐπιστροφὴ στές ἀρχές. Οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος γνωρίζουν πολὺ δύσω. Αὐτὸν δὲν εἶναι ἐπιστροφὴ στές ἀρχές. Χαίρομαι νὰ πέρνωνται γιὰ ξεκίνημα τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἥθελα δύως δοι μεταχειρίζονται τὴν κλέφτικη γλῶσσα νὰ πέρνουν τὴν οὐσίαν της καὶ ὅχι τὴν μορφήν, μ' ἔννοιες; Καὶ ὅσον διὰ τὴν ποίησι πρόσεχε καλά, Τζώρτζη μου, ὅτι καλὸς εἶναι βέβαια νὰ θεμελιώνεται κανεὶς σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια,

ἄλλα δὲν εἶναι καλὸς νὰ σταματᾶ ἔκει. Πρέπει νὰ ὑψώνεται κατακόρυφα. Ἡ κλέφτικη ποίησι εἶναι εὔμορφη καὶ ἐνδιαφέροντα, διότι μὲ αὐτὴν ἀνεπιήδεντα ἐπαράστησαν οἱ κλέφτες τὴν Ἱδική τους ζωή, τὲς ἴδεες καὶ τὰ αἰσθήματα. Δὲν ἔχει τὸ ἕδιο ἐνδιαφέρον τὸ δικό μας στόμα. Τὸ ἔθνος ζητεῖ ἀπὸ μᾶς τὸν θησαυρὸν τῆς διανοίας μας, τῆς ἀτομικῆς, ἐνδυμένον ἔθνικά. "Αν ἡμεδία μαζί, θὰ ωμιλοῦσα, πιστεύω, καθαρώτερα. Ἐδῶ μὲ βιάζουν νὰ κλείσω τὸ γράμμα, ἀλλὰ θέλω νὰ κλέψω καιρόν, γιατὶ ἔχω ἀκόμη κάτι ἀπαραίτητο νὰ σοῦ εἴπω. Τὸ ποιηματάκι σου αὐτὸν ἥλθεν ἔγκαιρως νὰ μὲ παρηγορήσῃ γιατὶ μ' ἐτάραξαν πολὺ στὴν Κέρκυρα ἔκεινα τὰ πεζά σου. Πῶς λοιπόν, ἔλεγα; "Υστερ' ἀπὸ τόσα καὶ τόσα ποῦ εἴπαμε καὶ τόσο ποῦ ἔγελάσαμε καὶ τόσο ποῦ ἀγανακτήσαμε, πηγαίνει καὶ αὐτὸς μὲ τὴν φατρίαν ἔκεινων ποῦ σκοτώνονταν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος; Τόσο μεγάλη ἔγινεν ἡ θάλασσα τῆς ἔνοχης συνήθειας, διοῦ βράζει γύρω του, ὃστε τὸν ἔκαμε νὰ πιστέψῃ ὅτι τὰ τελευταῖα τῆς ἀκρογιάλια κλείνουν δῆλην τὴν Ἑλλάδα; Τὸ κάμνει ἀραγε ἀπὸ ἀνάγκην; 'Αλλ' ἀν κ' ἔγω ἀκόμη ἡμούν τόσο πτωχός, δπως ἡμούν τότε δταν ἔστειλε καὶ μοῦ ἔζητησεν ἔκεινα τὰ ὀλίγα χρήματα, ποῦ δὲν τὰ εἶχα, — καὶ ὁ Γαλβάνης τὸ γνωρίζει — ποῦ δὲν εἶχα οὔτε ἀπὸ τὸ ψωμί μου νὰ τὰ οἰκονομήσω, γιατὶ δὲν κατέφευγε στὸν Κ. καλλίτερα, παρὰ νὰ κάμη τόσην καταστροφήν; Μόνο μία σκέψη μὲ παρηγοροῦσε ὅτι ἔγινες καὶ σὺ μέλος τῆς Συναγωγῆς καὶ ἔφριξες τὸ ἕδιο κουρέλι στοὺς ψωμούς, κινούμενος καὶ ψάλλοντας ὅπως αὐτοί, διὰ νὰ ἡμιπορέσῃς ὑστερα, δταν ἔλθη ἡ ὥρα, νὰ τοὺς συντρίψῃς. Ὁμιλῶντας μὲ τὸν Μάτεσιν τοῦ εἶπα αὐτὴν τὴν ὑποψία καὶ τὴν ἐδυνάμωσα ἐνθυμούμενος πόσο μίαν ἡμέρα κατηγοροῦσα μαζί σου τὸν έκατον μου ὅτι μὲ τόσον δῆλη φρονιμάδα ἥχισα νὰ περιγελῶ τὴν Βαρβελικηνή γλῶσσαν τους, πρὶν ἀκόμη προοδεύσῃ ἡ Ἱδική μας. Καὶ ἔκεινος μοῦ ἐβεβαίωσε τὴν ὑποψίαν, ἀπὸ μερικὰ λόγια, ποῦ τοῦ ἔγραφες εἰς ἔνα γράμμα σου. "Οπως καὶ ἀν εἶναι, γράψε μου καθαρὰ δι' αὐτὸν τὸ ζῆτημα καὶ διὰ χίλια ἄλλα καὶ πρόσεχε γράφοντας νὰ μὴ φορέσῃς τὰ μανικέτια, ἀλλὰ νὰ πετάξεις ὅτι σοῦ ἔρχεται, σὰν νὰ συνωμιλούσαμε.

Δεν θὰ ἡτο καλὸς νὰ ἔρχόσουν ἔδω διὰ κάνενα μῆνα; Θὰ ἡτο καλὸς καὶ διὰ τοὺς δύο μας. Τότε θ' ἀνέβαλλα κ' ἔγῳ τὸ ταξίδι μου τῆς Κερκύρας. Μὰ ἔδω δὲν μ' ἀφίνουν νὰ

γράψω οὕτε μία λέξη. Καὶ δὲν μοῦ μένει καιρὸς παρὰ μόνον διὰ νὰ σοῦ εἴπω ὅτι εἶμαι πάντοτε ὁ πολυάγαπων σε φίλος

Δ. Σ.

ΥΓ. Γράψε ἀμέσως.

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σολωμοῦ σώζεται ἀκόμη σφραγὶς ἀπὸ ισταντικὸν κηρόν, τῆς ὅποιας δίδομεν ἀνωτέρῳ τὸ ἀποτύπωμα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

· Η Miss Duncan καὶ οἱ ἐλληνικοὶ χοροί.

ΤΑ δοχητικὰ εἰδύλλια — Tanz-Idyllen — τῆς Miss Duncan εἰς τὴν Βασιλικὴν Ὀπερα, εἶναι τὸ θεατρικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν γέγονὸς τῆς ἡμέρας εἰς τὸ Βερολίνον. Ἔγινε καὶ γίνεται κανθημεριῶν τόσος ἐνθουσιώδης περὶ αὐτῶν λόγος, ἀπειθεώθη τόσον ἡ καλλιτέχνις, ἡγέρθησαν τόσαι συζητήσεις περὶ τοῦ νέου αὐτοῦ εἴδους τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ἀμφιεσεως καὶ πρὸ πάντων ἔγραψησαν τόσα καὶ αὐτὰς περὶ ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν χορῶν τῆς, ὃστε ἐθεωρήσαμεν ἐπίκαιαρον νὰ γράψωμεν καὶ ἡμεῖς κάτι, διαφωτίζοντες τοὺς διμογενεῖς ἀναγνώστας. Ἀπένθινον πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Miss Isidora Duncan ἡτις πολὺ προθύμως, ἔκφραζουσα κάθε στιγμὴν τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα λατρείαν της, μᾶς ἀνέπτυξε τὰς ἴδεας καὶ τὸ πρόγραμμά της. — 'Αλλὰ πρῶτον δῆλην καὶ τοῦ εἴδους τῶν χορῶν καὶ τῆς ἀμφιεσεώς της.

Κόρη φιλέλληνος καθηγητοῦ, γεννηθεῖσα εἰς Καλιφρονίαν, ἀνετράφη ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἑλληνικῶν γοαμάτων. Καθ' ἦν ἐποχὴν εἰς ἄλλα παιδιά διηγοῦνται τὴν «Σταχεοπούταν» ἢ μικρὰ Δέγκαν ἥκουεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ πατρὸς διηγήσεις ἐκ τοῦ Όμηρου καὶ τῶν ἀλλών ἑλλήνων ποιητῶν. Ἡ οἰκία των ἡτο μονεμεῖον ἑλληνικῶν ἀριστονοργημάτων. Ἡ πρὸς τὸν χορὸν κλίνεις ἥτο ἔμφυτος εἰς τὴν μικρὰν Δέγκαν. Εἰσήχθη εἰς σχολὴν χοροῦ καὶ ἐν ἥκινη 13 ἔτῶν ἥτο ἡτη διδάσκαλος. Διὰ τοῦ μέσου τούτου, ἀποθανόντος τοῦ πατρός, ἔβοήθησε τὴν οὐκογένειάν της. «Η μητέρα μου, λέγει ἡ ἡτη, ἥτο καλὴ μουσική. Εἰς τὴν αἰθουσάν μας εἶχαμεν ἀντίτυπον τῆς «Primavera» τοῦ Botticelli. Μίαν ἡμέραν ἥτο μητέρα

Mis Dégyan

μου ἐν φῶ παῖς τὸ «'Ανοιξιάτικο τραγοῦδι» τοῦ Μένδελσον, μοῦ λέγει: Κύτταξε τὴν «Primavera». Καὶ ἐνόσῳ ἀντήχουν οἱ θριαμβευτικοὶ τόνοι τοῦ συνθέτου μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔκινούντο, ὡς νὰ ἔξηχοντο ἀπὸ τὸ πλαισίον των τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου, καὶ νὰ ἔκινούντο ἀρμονικὰ πρὸς τὴν μουσικήν. «Ἡ σκηνὴ θὰ μοῦ μείνῃ ἀλλησμόνητος. "Ηοχισα νὰ χορεύω λαμβάνοντας τὰς στάσεις τῆς εἰκόνος. "Εκτοτε μοῦ ἥλθεν ἡ ἴδεα νὰ ἀναπαραστήσω χορεύοντας τὴν εἰκόνα αὐτήν. »"Εκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἑλληνικῶν ἀριστούργημάτων ἐσπούδασε εἰς Βερολίνον τέχνην καὶ φιλολογίαν. «Η μουσική, φιλολογικὴ καὶ ἐγκυλοπαιδικὴ μόρφωσίς της ἐν γένει, εἶναι καταπληκτικαί.

Πρὸς ἡμερῶν παρουσιάσθη πρώτην φορὰν πρὸ τοῦ κοινοῦ τοῦ Βερολίνου. Μετὰ ἐπειγόντην πρόλογον ὑπὸ τοῦ ἡμοτοιοῦ Arndt, εἰσῆλθε καὶ ἔχόρευσε τὴν «Primavera». Καὶ ἐπειτα κατὰ σειρὰν τὴν «Ἐνδρούλιαν» (Θάνατος - Ἐν τῷ "Άδει - Ἐλευθέρωσις) μὲ μουσικὴν τοῦ Gluck, «Πάν καὶ Ἡχώ», Musette καὶ ἄλλα τινά. Ἐκάστη κίνησις, ἐκάστη κλίσις ἦτο ἐν ἀριστούργημα, ἀποτέλεσμα ἐπιπόνου μελέτης τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων. Δὲν ἔχόρευεν, ἔκινετο ρυθμικῶς, ἔκφραζοντας διὰ τῶν ὠραίων χραμμῶν τὸν σώματός της αἰσθήματα διάφορα, τὴν θλῖψιν, τὴν χαράν, τὴν ἀπελπισίαν — μάλιστα εἰς τὸν θαυμασίως ἀπο-

δοθέντα θάνατον τῆς Εὐρυδίκης. Ἡ χάρις καὶ ἡ εὐπαμφία τῆς ἔφθασαν τὸ τέλειον κυριολεκτικῶς.

Εἰς τὴν «Primavera» ἔφερε τὸ γνωστὸν ἔνδυμα τῶν προσώπων τοῦ ἔργου. Πόδες γυμνοί.

Ως Εὐρυδίκη εἶχε ποδῆρη ἑλληνικὸν χιτῶνα ἐξ ἀραγονειδοῦς ὑφάσματος, ἐπιτρέποντος νὰ φαίνωνται δόλκηροι αἱ θαυμάσιαι τοῦ σώματος τῆς χραμμαί. Εἰς τὸ «Πάν καὶ Ἡχώ» τὸ ἔνδυμά της ἀπετέλει κοντὸς — ἀνωθεν τῶν γονάτων — χιτῶν ἐρυθροῦ χρώματος· ἥπ’ αὐτὸν ἦτο τὸ σῶμα γυμνόν. Οὐδ’ αὐτοὶ δύος οἱ αὐτηρότεροι ἐτέλμησαν νὰ τὴν καταφίγουν. Μήπως δὲν ἔχόρευεν εἰς τὸ κάποτε ὑπὲρ τὰ δραίαν Βασιλ. Θέατρον; Μήπως αἱ κολοσσαῖαι τιμαὶ ἐπέτρεπον εἰς τὸ κοινόν, τὸ ἀντιλαμβάνομενον ἄλλως ἢ καλλιτεχνικῶς τὴν γυμνότητα, νὰ παρευρεθῇ;

Τὸ χραφεῖον τῆς δύον μᾶς ἐδέχθη εἶναι βωμὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν ὅρχησιν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. «Ολα τὰ ἑλληνικὰ ἀριστούργηματα εὑρίσκονται εἰς αὐτό. »'Αφ' ἡς ἡμέρας εἶδα τὴν «Primavera» ἐσκέφθην νὰ ἰδρύσω νέον εἶδος χροῦ ἀπλοῦ καὶ φυσικοῦ δύος δι χρόδος τῶν παιδιῶν. Φυσικότης, τελεία ἀρμονικὴ κίνησις. «Οπου καὶ ἀν παρατηρήσῃ τις, εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωήν, πανταχοῦ βασιλεύει ἀρμονία τῆς κινήσεως: τὰ σύννεφα δύος διασχίζουν τὸν οὐρανόν, τὸ κίνημα τῶν δένδρων εἰς τὰ δάση, ἡ κύμανσις τῆς θαλάσσης, εἶναι ἡ ἀρμονικὴ κίνησις τῆς φύσεως ἀπὸ τὴν δοποίαν πρέπει νὰ διδαχθῶμεν, τὴν δοποίαν πρέπει νὰ μιμηθῶμεν. Ζητῶ νὰ ἀποδώσω χορεύοντας τὴν ὀραιότητα τῶν ἀγνοτέρων — καθαρωτέρων — γραμμῶν, ἡτις μᾶς ἐνθουσιάζει εἰς τὰ ἀγάλματα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος: νὰ δώσω ζωὴν εἰς τὴν ὀραιότητα ποῦ ἀπέδωσεν ἐν ἀκινήτῳ μορφῇ (Form) ἡ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ καλλιτέχνου θέλω νὰ ἀναπαραστήσω τῶν μεγάλων τεχνιτῶν τὰ ἔργα, θέλω νὰ τὰ ζωντανέψω. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐστράφην πρὸς τὴν Ἑλλάδα σας· οἱ "Ἑλληνες εἶχον ἐννοήσει ποῦ καὶ τί τὸ δραίον ἐν τῇ φύσει καὶ τοῦτο ἀπέδιδον· τί ἄλλο οἱ χοροί, τὰ ἔργα των, παρὰ μίμησις, προσπάθεια τελείας ἀποδόσεως τῶν δραίων τῆς φύσεως χραμμῶν; Μᾶς ἔδειξε τότε χαλκῶν ἀγάλματιον· Σατύρου χορεύοντος. Λάβετε αὐτόν, λέγει, καὶ φαντασθῆτε τὸν ἐπὶ τῶν κυμάτων, εἰς δάσος κλονούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, εἰς ἔσημον λονομένην ὑπὸ τῶν καθέτων τοῦ ἥλιου ἀκτίνων καὶ θὰ ἔδετε δτι ὑπάρχει ἀρμονία μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κυμάτων τῶν χραμ-

μῶν τῶν ἡσύχως κινούμενων δένδρων, τῶν εὐθειῶν τῆς ἐρήμου. Φαντασθῆτε τώρα χορεύτριαν τῶν ἡμερῶν μας μὲ τὴν περιβολὴν αὐτῆς, φαντασθῆτε καὶ αὐτὴν ἐπὶ τῶν κυμάτων, εἰς τὸ δάσος, εἰς τὴν ἔσημον δοπία δυσαρμονία πρὸς πᾶν δραίον, πρὸς πᾶσαν φυσικὴν χραμμήν! Ο Σύγκροδης Βάγνερ μοῦ ἔλεγε πρὸ μηνός: δι χρόδος σας εἶναι δι Ἰδανικὸς χρόδος δύος τὸν ἐσκέφθη δι πατήρ μου ἔλθετε τὴν ἀνοιξιν εἰς τὸ Μπαϊρόούτ καὶ χορεύσατε τὴν μουσικήν του, χορεύσατε εἰς τὸν Πάρσιφαλ, δύος σεις τὸ ἀντιλαμβάνεσθε, δύος θέλετε. «Θὰ ὑπάγω φέτος στὸ Μπαϊρόούτ. Τὸ Ἰδεῶδες μον εἶναι νὰ καταφίσω ἰδικόν μου μπαλέτο μὲ μαθητρίας ἰδικάς μου καὶ νὰ ἔλθω ἔπειτα νὰ χορεύσω διὰ πρώτην φορὰν εἰς ἀρχαῖον τι θέατρον τῆς Ἐλλάδος. Προσεχῶς θὰ ἀνοίξω σχολήν, θὰ κτίσω οίκον καθαρῶς ἑλληνικοῦ ωνδμοῦ καὶ θὰ τὸν διακοσμήσω μὲ πᾶν γνωστὸν ἀριστούργημα. Πανταχοῦ τὸ δραίον, τὸ φυσικόν, τὸ γυμνόν. Θὰ προσλάβω κορίτσια 4 ἐτῶν καὶ θὰ τὰ ἀναθρέψω ἐκεῖ μέσα· πολὺ πρωτὶ θὰ ἔγειρωνται καὶ ἐνωρίς θὰ κοιμῶνται· δύο μόνον ώρας θὰ χορεύουν κάθε ἀπόγευμα· δύος θέλει εἴκαστον χωρὶς κανόνας θὰ τὰ διδάξω ἑλληνικά, ἑλληνικὴν φιλολογίαν, φιλοσοφίαν, ποίησιν καὶ μουσικήν. Μετὰ 18 ἔτη θὰ ἔξελθουν ἀπὸ ἐκεῖ καλλιτέχνιδες τῆς δρχήσεως· αὐτὸν θὰ εἶναι τὸ μπαλέτο μου. Αὐτὸν εἶναι τὸ δηνείρον μου. Θὰ ἔλθω δύος εἰς τὴν Ἑλλάδα μόλις δυνηθῶ δύος ἀπλοῦς προσκυνητῆς· εἶναι πάντοτε ἡ ἐπιθυμία μου νὰ ἔλθω νὰ προσκυνήσω τὰ ἀθάνατα μνημεῖα σας, νὰ τολμήσω νὰ ἔμπνευσθῶ ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα».

Εἰς τὴν προσεχῆ της παράστασιν θὰ χορεύσῃ διάφορα ἐργα τοῦ Chopin (Nocturne, Polonaise, καὶ ἄλλα). «Ἡ δεσποινὶς Δέγκαν ἔχει τὸ ἔξωτερον τῆς «American Girl» τὸ ἐκφραστικώτατον πρόσωπόν της μὲ τὴν θαυμασίως λεπτήν καμπύλην τοῦ τραχήλου, ὑπενθυμίζει τὰ σχεδιάσματα τοῦ Gibson. Είναι πλουσιωτάτη, κατοικοῦσα εἰς τὴν ἀριστοχατικωτέρων τοῦ Βερολίνου δόδον μὲ τὴν μητέρα καὶ ἀδελφήν της.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ

ΔΕΝ ὑπάρχει θεσμὸς μᾶλλον ἀντιστρατεύομένος πρὸς τὴν λογικήν, δσον ἡ διάταξις τῶν πλείστων συνταγματικῶν πολιτευμάτων, καθ’ ἡν μόνη ἡ Βουλὴ εἶναι ἀρμοδία νὰ ἔξε-

λέγῃ τὰ εἰσιτήρια τῶν μελῶν αὐτῆς. Ιδίως δταν ἡ διάταξις ἐφαρμόζεται κατὰ τὸν πρωτον καταρτισμὸν τοῦ σώματος. Οἱ ἀνακηρυχθέντες βουλευταὶ ὑπὸ τῆς ἐφορευτικῆς τῶν ἐκλογῶν ἔξουσίας οὐδὲν ἄλλο ἔχουσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἡ τὰ ἔξωτερικὰ φαινόμενα. Καὶ ἀν ἀκόμη τὰ πρακτικά τῆς διαλογῆς είναι προϊόντα βίας, νόθειας ἡ ψευδόνυμος πιστοποίησεως, ἡ ἀνακηρύγτουσα δικαστικὴ ἀρχὴ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἔξτασιν τῶν γεγονότων τούτων. Καὶ οὐτώ φιλάνομεν εἰς τὸ ἀπόπον νὰ δικάζωσι τὰς ἐκλογῆς τῶν συναδέλφων των πρόσωπα, ἀτινα πάν ἄλλο εἰσὶ πολλάκις παρὰ γνήσιοι ἀντιπρόσωποι τῆς λαϊκῆς πλειοψηφίας.

Παραλογώτερον δὲ καθιστᾶ τὸν θεσμὸν δι παρ’ ἡμῖν ἵσχυντα κανονισμός, καθ’ ὅν οὐχὶ ἡ ἀγνωστος σύμπτωσις, ἀλλ’ ἡ ἀλφαριθμητικὴ τάξις τοῦ ὑπόματος τῆς ἐπαρχίας κανονίζει τὴν σειρὰν τῶν ἔξελέγεων. Κατὰ τὸ σύστημα τούτο οἱ ὑπόδικοι τῶν ὑστέρων κατὰ σειρὰν ἐπαρχιῶν ἔχουσιν ἀνεψιτικοῦ λόγου τὸ πλεονέκτημα νὰ κρίνωσι καὶ ἐκλέγωσι τοὺς ἴδιους ἀντῶν δικαστάς. Ἐνῷ ἀν δικῆρος ὧδις εἰναι ἐκάστοτε τὴν σειρὰν τῆς ἔξελέγεως δι’ ἐκάστην ἐπαρχίαν, τὸ ἀγνωστον τῆς τύχης ἥθελεν ἵσως καθιστᾶ ἐπιφυλακτικωτέρους τοὺς κρίνοντας. Οὗτω προχθὲς ἡ αἵξ, τὸ ἀδηφάγον μηρυκαστικόν, τὸ σφηνωθὲν δύος πρώτων συνθετικὸν εἰς τὸ δηνομα δύος ἀπλοῦς προσκυνητῆς εἶναι πάντοτε ἡ ἐπιθυμία μου νὰ ἔλθω νὰ προσκυνήσω τὰ ἀθάνατα μνημεῖα σας, νὰ τολμήσω νὰ ἔμπνευσθῶ ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα».

Τὸ μέγιστον δμως τῶν ἀτόπων τοῦ συστήματος ἔγκειται εἰς τὴν κατάχοησιν τῆς ψήφου, πρὸς τὴν δοπίαν παρασύρει τὰς κοινοβουλευτικὰς πλειοψηφίας δι κομματικὸς ἀνταγωνισμός. Αληθῶς κατὰ τοὺς διδασκάλους τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου ἡ Βουλὴ ἐπὶ τῆς ἔξελέγεως τῶν εἰσιτηρίων ἐκτελεῖ δικαστικὰ καθήκοντα. Οὗτως εἰνρέθη ἡ διέξοδος τοῦ ἀδιεξόδου. Όραιος εὐφημισμός, ἀπὸ ἐκείνους μὲ τοὺς δοπίους παρηγοροῦνται οἱ θεωρητικοὶ καὶ ίκανοποιούνται οἱ ἀπλούστεροι. Καὶ τῶν δοπίων τὰ προσχήματα. Κατ’ οὐσίαν δμως αἱ πλειοψηφίαι οὐδέποτε λησμονοῦσιν δτι τὰ κοινοβούλια εἶναι σώματα ιπολιτικά. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς γνώμης των δύναται νὰ γίνῃ μόνον διὰ τῶν ἀριθμῶν καὶ διὰ τοῦτο αἱ δικαστικὲς πεποιθήσεις ὑποχωροῦσιν ἐνώπιον τῶν ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν.

Καὶ δμως δ θεσμὸς οὗτος εἶναι ἀδυσώπητος ἀνάγκη. Εάν τὰ βουλευτικὰ εἰσιτήρια εἰξέλεγχοντο ὑπὸ ἄλλου σώματος ἐκτὸς τοῦ κοινο-

βουλίου, τότε ή πολιτική δύναμις θὰ μετείθετο εἰς τὸ δικαστικὸν ἔκεινο σῶμα. Καὶ τοῦτο θὰ θέρησται νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐπικίνδυνον ὅπλον εἰς κεῖρας κακοπίστου ἔξουσίας ἐναντίον τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν. Μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἐπιχρατεῖ ἡ ἀπεριόριστος πρὸς τοὺς ἀνωτέρους δικαστὰς ἐκτίμησις, εἴδομεν τὸ Κοινοβούλιον ἐγκαταλεῖπον ἕξ ίδιας πρωτοβουλίας τὰ ἐλεγκτικά του δικαιώματα εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν. Ἐκεῖ δυνάμει τῶν συνδυασμένων νόμων τοῦ 1868 καὶ 1879 τὸ κῦρος τῶν ἐκλογῶν δικάζεται ὑπὸ δύο δικαστῶν τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ ἀκλογὴ ἀκροῦται μόνον ἀν συμφωνήσωσιν ἀμφότεροι οἱ κριταί. Εἰς τὰ ἡπειρωτικὰ κράτη δὲν ὑπάρχει τόση πεποίθησις πρὸς τοὺς δικαστάς. Καὶ διὰ τοῦτο μόνος ωυμιστής καὶ ἐπότης τῶν κοινοβουλευτικῶν παρεκτροπῶν μένει ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ὁ ἀγώτας ἀρχῶν, ὁ δυνάμενος νὰ διαλύῃ τὸ παρεκτρεπόμενον σῶμα.

Παὶς ἡμῖν τὸ σύστημα τῆς προγραφῆς τῶν ἀντιδέτων διὰ τῆς ἀκυρώσεως τῶν ἀκλογῶν ἀριθμεῖ τὴν ἡλικίαν μὲ τὸν συνταγματικὸν βίον τῆς Ἐλλάδος. Εἰσηγητής καὶ ἐγκαινιαστής αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Κωλέττης. εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης βουλευτικῆς περιόδου τοῦ 1844. Τὴν προεδρείαν τῆς κυβερνήσεως κατεῖχεν ὁ Μαυροκορδάτος. Τὸ γαλλικὸν κόμμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κωλέττη ὑπερίσχυσεν εἰς τὰς ἀκλογάς, καὶ πρὸν τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς ὁ Μαυροκορδάτος, ἐφαρμόζων πρῶτος τὸ ἀξίωμα τῆς δεδηλωμένης, κατέθηκε τὴν ἀρχήν. Κατὰ τὴν ἔξελεγχον τῶν ἀκλογῶν ἡ πλειοψηφία, ἡγουμένου τοῦ Κωλέττη, ὑπῆρξεν ἀκόρεστος. Ἡκυρώθησαν πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἀκλογαί, καθ' ἡς ἐπέτυχον ἀντίθετοι. Δὲν ἐφείσθησαν οὖδε αὐτοῦ τοῦ Μαυροκορδάτου, ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀκυρώσαντες τὴν ἀκλογὴν αὐτοῦ οὐχὶ ἄπαξ, ἀλλὰ τετράκις, διότι εἶχεν ἐπιτύχει εἰς τέσσαρας συγχρόνως ἐπαρχίας.

Αἱ κατόπιν βουλαὶ τῆς πρώτης δυναστείας δὲν εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ περόμα. Αἱ κυβερνήσεις τοῦ Ὀθωνοῦ ἥρχοντο πάντοτε πλειοψηφοῦσαι διὰ τῶν γνωστῶν μεθόδων. τῶν ἐπεμβάσεων. Οἱ βουλευταὶ διωρίζοντο, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ αἱ βουλαὶ ἦσαν πειθήνιοι πρὸς τὰς κυβερνήσεις αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τῆς Μεταπολιτεύσεως ἥρχισε πάλιν ὁ συνταγματικὸς βίος, ἐτέμη πολλάκις εἰς ἐνέργειαν ἡ μέθοδος τῶν ἀκυρώσεων.

Κατὰ τὰς τελευταίας βουλευτικὰς περιόδους

ἡ ἀριθμητικὴ διαφορὰ τῶν δύο κομμάτων ἦτο τόσον μεγάλη ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη τῶν προγραφῶν. Ἡ ἀπεριόριστος ἐπαύξησις τοῦ ἀριθμοῦ γεννᾶ εἰς τὰ κόμματα τὸν κίνδυνον τῆς ὑπερτροφίας. Καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἀκλογαὶ πᾶσαι ἐπεκυροῦντο ἀπνευστεῖ. Μόνον εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον ἐγένετο μία μικρὰ ἀναδρομὴ πρὸς τὸ παρελθόν συμφώνως πρὸς τοὺς ἄλλοτε λεχθέντας φυσικοὺς περὶ ἐξελέξεως νόμους. Καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ εἴδομεν ἀκρετάς πατινωδίας καὶ ἡκούσαμεν πολλὰ παράδοξα.

Οὕτω βουλευτής τις ἐδήλωσεν ὅτι εἶνε κατ' ἀρχὴν ἐπιεικῆς πρὸς τοὺς ἀνηλίκους, ἀλλὰ ψηφίζει κατὰ τὸν κύρους τῆς ἀκλογῆς πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἐκλεχθέντος, διότι προσήκθησαν τῇ ἐμπνεύσει του πλαστὰ πιστοποιητικά. Ἡ λογικὴ αὐτὴ εἶνε ὀλίγον δυσνόητος. Ἡ πλειοψηφία ζητοῦσα τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἀκλογῆς εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ νόμου. "Οταν δι συνταγματικὸς χάρτης κλείη εἰς τὸν ἀνήλικον τὴν θύραν, η βουλὴ δὲν δύναται νὰ τὴν ἀνοίξῃ εἰμὶ καπαπατοῦσα τὸ πολίτευμα. Τὰ προσήκματα σώζονται μόνον δταν οἱ δικάζοντες βουλευταὶ δηλώσωσιν ὅτι δὲν ἐπείσθησαν ἐκ τῶν ἐγγράφων περὶ τῆς ἀληθοῦς ἡλικίας. Άλλὰ τὸ δῶρον τῆς ἐπιτεικείας δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν συνταγματικὸν

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι ἀκόμη ἀσθενέστερον. Οἱ συντάσσοντες πλαστὰ πιστοποιητικὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν ποινικὸν νόμον καὶ ὁ βουλευτής, ὁ πειθόμενος περὶ τούτου, πρέπει νὰ ἐλέγῃ τὴν δικαστικὴν ἔξουσίαν, διότι δὲν ἐπελήφθη ἐγκαίρως. Δὲν δικαιοῦται δημως νὰ δικάσῃ αὐτός, πολὺ δ' ἡτον νὰ θεωρήσῃ ὡς ποινὴ ἐπιβαλλομένην εἰς τοὺς πλαστογράφους τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἀκλογῆς. Ἡ ἀκλογὴ δὲν ἀφορᾷ μόνον τὸν ἐκλεχθέντα καὶ τοὺς ὑπερασπιστάς του, ἀλλὰ κυρίως τὴν ἐπαρχίαν, ἡτις τὸν ἔξελεγχον ὡς ἀντιπρόσωπον.

"Ολη ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀκλογῆς Αἰγαλείας ἀπέδειξεν ὅτι ἐδημιουργήθη ἐκ τῆς καταστατηγήσεως τοῦ πολιτεύματος ἐν κακὸν προηγούμενον, τὸ δοποῖον ἡ ἀντιπολιτεύσις ἥθελησεν ν' ἀνακηρύξῃ ὡς ὑποκαταστῆσαν τὸ ορθὸν γράμμα τοῦ συντάγματος. Καὶ διὰ τοῦτον ἡ εἰσίν εἰς τὸν ἐντελῶς ψευδῆ. Καὶ τὰ προσήκματα καὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον ἐπέβαλλον εἰς τὴν μειοψηφίαν νὰ καταργήσῃ τὸ προηγούμενον δι' ὁμοθύμου ἀποφάσεως τοῦ σώματος, νὰ ἀφυπνίσῃ οὕτω τὸ κοιμηθὲν ἀρχόντος καὶ νὰ ζητήσῃ κατόπιν τὴν ἐφαρμογήν του

ἐπὶ τῶν λοιπῶν κάτω τῆς νομίμου ἡλικίας βουλευτῶν, ὃν οἱ πλεῖστοι μάλιστα ἀνήκουσιν εἰς τὴν πλειοψηφίαν. Οὕτως αὐτὴ μὲν ἥθελε παραστῆσαι φρόνιμος τοῦ πολιτεύματος, τὴν δὲ πλειοψηφίαν ἥθελε στενοχωρήσῃ εἰς τὸ διοισθητὸν ἔδαφος τῆς πατινωδίας. Ἄντι τούτου προύτιμης μητρούς νὰ τὸ κρατήσῃ δι' ἑαυτήν, ζητοῦσα κατούδιαν ἀπάλειψιν ἐνὸς ἀρχόντου ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ καταστατικοῦ νόμου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΙΓΑΙΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «Παρισινὴ Ἐπιθεώρησις» ἡ κυρία Ιουδιθ Γκωτιέ δημοσιεύει ὑπὸ τὸν τίτλον «Δευτέρα σειρὰ τοῦ περιεργαίου» ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ Θεοφίλου Γκωτιέ καὶ ὅλων τῶν ἔχοντων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του, οἱ ὅποιοι συνήρχονται τακτικὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ. Τὰ ἴδια πρόσωπα μᾶς τὰ παρουσιάζουν οἱ Γκογκούρ οἵτις εἰς τὸ «Ημερολόγιον» των μὲ τὴν πιστὴν ἀντιγραφήν φωτογράφου μέχρι τῶν ἐλαχίστων καὶ ὀλιγών τερον ἐνδιαφερουσῶν ίσως λεπτομερειῶν. "Ἐν εἰδος συμπλήρωμα τοῦ Ημερολογίου αὐτοῦ τῶν Γκογκούρ, οἱ ὅποιοι ἔβλεπον ἀπὸ ἐν μόνον μέρος, τὸ στενῶς ζεαλιστικόν, ὃσαν νὰ ἐξέλεγον ἐπίτηδες τὰ χρωκτηριστικά ἐκεῖνα ποὺ παρείχον ὑλὴν πὸς σάτυρον. Τὸ βιβλίον τῆς κυρίας Γκωτιέ στρέφει ἀλλην σείδα τῆς ζωῆς, τὸν δοποῖαν χρωματίζει ὁ ρωμανικὸς χαρακτήρος τοῦ Γκωτιέ μὲ τὴν ποιητικὴν φύσιν του, τὸν ἐνθυμοσιασμὸν του, τὰς ἀτομικὰς του ἴδεας.

Ἐλεναι περιεργος οἱ σειρὶς ὃπου δὲν ἡ Γκωτιέ ἐρωτᾷ τὴν ποιητὴν τοῦ πολίτου, τὴν ποιητὴν τοῦ παρείχοντας τὸν πόδα σάτυρον. Τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς τοῦ ἀποκαλύπτει δ. κ. Μπρισόν ἀπὸ ἀνεκδότους ἐπιτολάς τοῦ γάλλου κριτικοῦ, ὃτε ἡτο εἰς τὸ σχολεῖον. Απὸ τὰς δὲ τὸ πρωτ, χειμῶνα καὶ καλοκαῖρι, ηρχίσαν τὰ μαθήματα ἔως τὰς 10 τὸ βράδυ μὲ ἐλάχιστα διαλεύματα, μόλις διὰ νὰ γεννατίσουν. Μὲ δολην ἀπτὴν τὴν καταπόνησην δι μικρὸς Σαρός ἐκφέρει τὴν χαράν του ἀνθρογύμενος τὸ κατ' αὐτὸν. Καὶ αὐτὴ ἡ τροφὴ τοῦ σχολείου τὸν εὐχαριστεῖ. "Τὴν Παρασκευήν, μᾶς ἔδωκαν δεύτερον φαγητὸν ἀπὸ μίαν σαρδέλα: τὴν ἀτίλανσα μὰ χορά. Τὴν Κυριακὴν μᾶς δίδουν πάντοτε καὶ ἔνα μικρὸς λουκάνικο. Τὸ βράδυ ἐλαχανεν ἔνα ἔξοχον γεύμα: πουλὶ μὲ μία σάλτσα, ποὺ δὲν δίνει τὸν πολιτικὸν τὸν εἰπὼν καὶ εἰδί.

«Καταλαβαίνω, λέγει ὁ Γκωτιέ, αἰσθάνομαι σχεδὸν τὸ ἴδιο καὶ ἔγώ. Μὲ δολην τὸ θέλγητον τῆς διμιλίας των, κατί διαφαίνετο δι τοὺς ἀπασχολεῖ. Καὶ ζητοῦν. Δὲν μιλοῦ, δπως ἔγω, ἀπὸ εὐχαριστησην, ἀπαντᾶ ἐκείνη δι τέλεον μὲ ἐνδιαφέρει πολὺ καὶ δμως μὲ στενοχωρεῖ δη παρουσία των νομίζω πῶς είμαι στὸ οχολεῖον, δι τέλεον νὰ φυλάττωμαι ἀπὸ τοῦ νὰ εἰπῶ καὶ τοῦ οχολεῖον τὸν εὐχαριστεῖ. "Τὴν Παρασκευήν, μᾶς ἔδωκαν δεύτερον φαγητὸν ἀπὸ μίαν σαρδέλα: τὴν ἀτίλανσα μὰ χορά. Τὴν Κυριακὴν μᾶς δίδουν πάντοτε καὶ ἔνα μικρὸς λουκάνικο. Τὸ βράδυ ἐλαχανεν ἔνα ἔξοχον γεύμα: πουλὶ μὲ μία σάλτσα, ποὺ δὲν δίνει τὸν πολιτικὸν τὸν εἰπὼν καὶ εἰδί. Ολο τοῦ συμμοῦ θέλει νὰ μοῦ κάρην τὰ φρέσκα μου. Υπῆρχε καὶ ἔγω στῆς κυρίας Γκωτιέ καὶ ποὺ δη μεγάλην μου εὐχαριστησην μοῦ είπεν δι τὸ θὰ μοῦ καταπάντην δι τὸν πολιτικὸν τὸν εἰπὼν καὶ εἰδί.

Τὰ φρέσκα ματά τοῦ προκαταλυσματα, εῖναι κομμένα ἀπὸ τὰ φρέσκα ματά τοῦ πατρός του ἀπὸ μίαν ἐπαρχιακὴν διατάξιαν. Ο διδάσκαλός του, χάρων τῆς ἀξιωπρεπείας τοῦ σχολείου, προσκαλεῖ ἔνα δάλτην ἀλλὰ τὴν πρόθεσην ἐν τούτοις. Είναι κατινδυνός νὰ φανῇ κανεὶς εἰς τὸν ἐπερχόμενον ἀλλος ἀντ' αὐτοῦ, δι τέλεον τὸν πολιτικὸν τὸν εἰπὼν καὶ εἰδί. Τὶ βαρετός ποὺ είναι νὰ μοῦ κάρην τὰ φρέσκα μου. Υπῆρχε καὶ ἔγω στῆς κυρίας Γκωτιέ καὶ ποὺ δη μεγάλην μου εὐχαριστησην μοῦ είπεν δι τὸ θὰ μοῦ καταπάντην δι τὸν πολιτικὸν τὸν εἰπὼν καὶ εἰδί.

διαβάζω· ἔπειτα τῆς περισσότερες φορὲς μιλοῦ δι' ἀστηματα πράγματα. Αἱ περιγραφαὶ εἰναι τέλεια ἀλλὰ τὰ περιγραφόμενα μέρη ἀσχημα καὶ κουραστικα. Τὸ πρόσωπα εἰναι καταπληκτικῶν ἀλληθινά δχρι καὶ ἐνδιαφέροντα νὰ τὸ γνωρίσῃς δὰ τὰ τευχίαν τὰ πανώλη τὰν εἰχες τὴν ἀτυχίαν νὰ συναντήσῃς

— "Ισως ἔξογώνεις δλίγον τὰ πρόγματα, ἀπαντᾶς διατάξιας Γκωτιέ, ὃπαξει δημιουργία καὶ πολὺ ἀκριβές εἰς τὴν παραστηματικὸν σου: ἡ ἀντίθεση μετοξὺ τοῦ ἐπιμέλημένου ὑφους καὶ τῆς κοινότητος τοῦ θέματος. Περικλείστην μέσα εἰς πολύτιμον καὶ λεπτομερέμενον μεταλλού πότσαλο καὶ κοχλιδια. Δὲν διαλέγονται τὰ πανάνια καὶ ἀξιονέατα ποβιόνται μὴ ἔχωδοισουν τὴν ζωὴν καὶ κατορθώνουν κάποτε μὴ είναι βρετοὶ ὄντες αὐτή. Αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει τοῦ νὰ είναι διαγάμων τὰν παλινωδῶν τάλαντον. Έκ περισσοῦ: ιναι ἄνθρωποι εἰναι παλινωδῶν τάλαντον. Τοὺς δαμάζως, τοὺς ἀγαπῶντα καὶ τοὺς ζηλεύων μέχρι ταπεινότητος.

— Τοὺς ζηλεύεις; Γιατί;

— Γιατί; Εργάζονται σὰν σκλάβοι, σὰν κατάδικοι, σὰν βενεδικτίνοι. Δημιουργοῦν δημοκολίας ἀνυπερβλήτους, τὰς ὄποιας νικοῦν, καὶ δὲν ἀναπαύονται οὔτε

μίαν ἡμέραν. Εργάζονται δωτος αὐτοῖς ἐννούν, χρονίας Γκωτιέ καὶ αἴσιωδεις του, ἀπαράλλακτης της ζωῆς τοῦ πατέρας αὐτοῦ, η αἴσιωδεις της ζωῆς τοῦ πατέρας αὐτοῦ, η αἴσιωδεις της ζωῆς τοῦ πατέρας αὐτοῦ, η

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΜΕ θλιψιν βαθείαν και με έκτιμησιν πρός ένα τών πρωτεγατών του ἀθηναϊκού τύπου, συνωδεύσαμεν πρὸ δὲ δίλγων ἡμερῶν τὸν νεκρὸν τοῦ Εὐαγγέλου Κουσουλάκου. Η πένθιμος συνοδεία μὲ τὸ βραδὺ καὶ ωθητικὸν βῆμα καὶ μὲ τὴν σιωπὴν ποῦ ἔκειται τὰ κεῖμη, μᾶς ἐνθύμιζε διαρκῶς τὴν γελαστὴν μορφὴν τοῦ φίλου μας τὰ χαρτωμένα λόγια του, τὴν ἀνεξάντλητον εὐφυολογίαν του. Καὶ ἡ ἀντίθεσις αὐτὴ τῆς γῆρω σιωπῆς ἔχουται ἀκόμη περισσότερον πένθος εἰς τὸν θλιβέον ἀποχαιρετιστήριον περίπατον. Ἐγγρίσαμεν τὸν Κουσουλάκον ὡς διευμυντήν τοῦ σατυρικοῦ «Σκριτός» καθέ Κυριακὴν ἐσκορποῦσε εἰς τοὺς ἀναγνώστας του τὴν εὐθυμίαν. Ἔπειτα ἐφιλοδόξησε νὰ ἰδούσῃ φύλλον πολιτικὸν καὶ μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα εἰδεῖς νὰ στεφανώσῃ ἡ μεγίστη ἐπιτυχία τὸ ἔργον του, τὸ ἀναδεῖξαν τὸν Κουσουλάκον εἰς τὸν δημοσιογραφικὸν κόσμον. Ἐλαγάσθη ἀκούραστος καὶ τότε μόνον, ὅταν ἡ ἀσθένεια του, τὴν δοπίαν ἐπεδεινώσε ἡ ἐργασία, εἶχεν ἐπιτελέσει πλέον τὸ ἔργον της καταστρεπτικόν, ἐπῆγε εἰς τὴν ἔξοχὴν δοτού ἐσβυσε σιγὰ σιγὰ ἡ γελαστὴ πάντοτε ζωὴ του.

ΕΙΣ τὴν αὐστριακὴν πρωτεύουσαν συνέστη δῆμος κυριῶν διὰ νὰ ἐπαναλάβουν τὸ αἰώνιον πείθαμα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ γυναικείου ἐνδύματος. Τὸ νέον ἐνδύματα θὰ συνίσταται ἀπὸ ἔνα πέπλον μετρίως ἐφορμοσμένον πρὸς τὰ ἄνω καὶ πλατυνόμενον πρὸς τὰ κάτω. Η ἐπίσχεσις τοῦ ἐνδύματος θὰ γίνεται διὰ τῶν ὅμων καὶ ὅχι πλέον διὰ τῆς δσφύσεως. Αἱ γραμμαὶ τοῦ σώματος χωρὶς νὰ διαγράφωνται, δὲν θὰ εἶναι τελείως ἀπόκρυφοι. Τὰ ὑφάσματα λεπτὰ καὶ ἀπαλά θὰ ἀφίνουν νὰ διαφαίνεται τὸ κάλλος των.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων».

— ἀδείᾳ τοῦ 'Υπουργείου —

'Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 1.122.20	
Γ. Γουλιέλμος	3.—
'Ιωάννης Ν. Γρυπάρης	10.—
Γ. Δ. Στρατῆς	5.—
'Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου	15.—
'Αριστείδης Παναγιωτίδης	10.—
Πέτρος Γιαννίδης	10.—
	1.175.20

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ βραβεῖον «Νόμπελ» διὰ τὴν φιλολογίαν ἐδόθη ἐφέτος εἰς τὸν μέγαν γεωμανὸν ἱστορικὸν Μόδισεν.

Μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν παρεστάθη εἰς Βιέννην τὸ νέον δρᾶμα τοῦ Χάουπτμαν ὁ Φιωχὸς Ερρίκος, εἰλημμένον ἀπὸ μίαν γερμανικὴν παράδοσιν. Προσεχῶς θὰ παιχθῇ τοῦ ἴδιου συγγραφέως ἄλλο δρᾶμα: Οἱ Ἀναρραπτοτα, διὰ τοῦ δοτού δὲ ποιητὴς πολεμεῖ τὸν θρησκευτικὸν φαγατισμόν.

Ἐις Ἰταλίαν ἐπίσης ἐδραματοποιήθη ἡ Ἀνάστασις τοῦ Τολστοῦ ὑπὸ τοῦ Δάντε Σινιορίνη.

Ἐντὸς τοῦ ἔξαμήνου τρέχοντος ἔτους δρχίζουν αἱ ἀνακοινώσεις καὶ διαλέξεις τῆς Γεωγραφικῆς Ἐταιρείας εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ «Παρανασσοῦ». Ή εἰσόδος θὰ εἶναι ἐλευθέρα.

Ἡ φοροντὶς τῆς ἐρεύνης τῆς «Διεθνοῦς Κριτικῆς» περὶ τῆς δοπίας ἐγράψαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος, ἀνετέθη ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν κ. Παῦλον Νιοβάναν.

Ο. κ. Τρουφιέ εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Νέου Ἀστεως» ἀγγέλλων τὴν προσεχῆ πάθοδόν του εἰς Ἀθήνας πρὸς δργάνωσιν τῆς Δραματικῆς Σχολῆς εἰς τὸ Θρέπον γράφει: 'Ο ἔγιος μου καὶ ὁ θαυμασμός μου — ἡμπορεῖ νά είπω ἡ λατρεία — ποῦ τρέφω πρὸς τὴν ωραίαν χώραν σας δύνανται ν' ἀποτελέσουν ἐγγύησιν τῶν προσπαθειῶν, τὰς δοπίας θὰ καταβάλωμεν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ, ἐν περιπτώσει καθ' ἥν ἐπραγματοιτοίτο η ἰδέα τῆς σχολῆς.

Ο «Ταχυδρόμος τῆς Μόσχας ἐδήμοσίευσε μετάφρασιν τοῦ διηγήματος «Ἐνα δένδρο», τὸν συνεργάτου μας κ. Παῦλου Νιοβάνα, δημοσιεύθεντος εἰς τὰ «Παναθηναϊκα». Ἐπίσης εἰς τὸ χριστουγεννιάτικον φύλλον τοῦ αὐτοῦ «Ταχυδρόμου» καὶ τὸν «Λόγον τοῦ Τανάϊδος» τοῦ Ροστόβη, μετεφράσασθη τὸ διήγημα «Αἴλωνα Ιστορία» τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Παναθηναϊκών» κ. Κίμωνος Μιχαηλίδου. Αἱ δύο μεταφράσεις ὀφείλονται εἰς τὸν εν Ρωσίᾳ κ. Μ. Λυκιαρδόπουλον.

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος ἐγράφη ἐσφαλμένως διτεῦδημοσίευσμεν ἄλλοτε εἰς τὰ «Παναθηναϊκα» τὸν «Μεταλλωρύχον τοῦ Μενιέ», ἐν φ τὸ ἔργον εἶναι τοῦ ιταλοῦ Γρατσιόδη.

Ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν κ. Γ. Ἀξιώτη καὶ Γ. Λαμπελέτη, μουσικῶν καὶ τῶν δύο, νέον περιοδικὸν «Κριτική».

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Μαρίας Νοβέλλα ἀνεκαλύψθη νέα εἰκὼν τοῦ Δάντη.

Ο δόκταρης Λώρης Μαργαρίτης, δο μουσικὸς τὸν δοποῖον ἐγνωσίσαμεν μὲ τοὺς ἀναγνώστας μας πρὸς μηνῶν, εἰστῆλμεν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου. Ο ἴδιος διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες γράφουν ἐνθουσιωδῶς περὶ τῆς συναυλίας τοῦ μικροῦ μουσουργοῦ, τὴν δοτούν ἐδώκε εἰς τὸ Θρέπον ἐνώπιον τοῦ πολύχρονος Λεοπόλδου. Κατὰ τὴν συναυλίαν αὐτὴν ὁ Μαργαρίτης ἔπαιξε δύο νέας του συνθέσεις «Μάχη πτηνών» και «Νοσταλγία».

ÑEA BIBLIA

ΣΗΜΑΝΤΡΑ ὑπὸ Ι. Π. Ἰωαννίδου, Βοσπορίτου (1903 Ἀθῆναι, Καταστήματα Κωστῆ Χαροπούλου σχ. 16ον σελ. 78 δρ. 2).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΥΨΕΩΣ ΤΩΝ ΦΡΕΝΟΠΛΑΘΩΝ ὑπὸ Μ. Γιαννήρη. (Ἀθῆναι 1903 τυπογραφεῖον «Νομισμάτων» σχ. 16ον σελ. 103).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐις τὸ τεῦχος τῆς 15 Τανονιαρίου σελ. 218:
Πρώτη στήλη, δευτέρα παράγραφος γράφει Πικρίδια αὖτις πτηνοίδια.

Δευτέρα στήλη, δευτέρα παράγραφος, δεξιόθεν καὶ δριστερόθεν νὰ μετατεθοῦν ἐναλλάξ.

Δευτέρα στήλη, ἕκτη παράγραφος γράφει ὄνομα ἀντὶ ἀτομον.